

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #11

Pedagogy

Rotterdam (The Netherlands)

29.11.2018 - 30.11.2018

U.D.C. 37+082
B.B.C. 94
Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.11.2018) - Warszawa, 2018. - 98 str.

ISBN: 978-83-66030-65-7

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-65-7

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

**ИНФОРМАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
В ДОШКОЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ**

Лазарева А.Н., Шмелёва Н.Г. 7

**МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Шумська О. О. 10

**СТВОРЕННЯ НАОЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК
ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Вінтюк Ю. В. 12

FORMATION OF THE FUTURE PHILOLOGIST'S LANGUAGE CULTURE

Tarasenko T., De Graeve E. 15

LEARNING WRITING BY MEANS OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Kulikova L., Kamyshova T. 18

PSYCHOLOGICAL ASPECTS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Hordiienko N.M. 21

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ
ПРЕЗЕНТАЦІЙ**

Вінтюк Ю. В. 23

**STRATEGIES OF INTERNALIZATION IN THE PROCESS
OF TEACHING LINGUISTIC STUDIES**

Babenko O.V., 25

**TEACHING METHODOLOGY OF THE ACID RAIN PROBLEM IN THE
ECOLOGICAL CHEMISTRY COURSE**

Chanturia M.M., Mskhiladze A.G. 28

TOPICAL ISSUES OF CHEMICAL AND ECOLOGICAL EDUCATION

Mskhiladze A.G., Chanturia M.M., Karchkhadze M.G. 33

**ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (ТРАДИЦІЙНІ
Й НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ)**

Огринчук О. П. 37

**ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК**

Борисенко К. Б.43

**ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ЛІВОРУКИМИ
ДІТЬМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Агеєва К.М.47

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОДУКТИВНО-ТВОРЧІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Іваненко М.О.,50

**ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО
МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ**

Кулінська В.С.,54

**КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Степаненко Л., Танана С.57

**ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВИХ
УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В МОВЛЕННЕВО-ІГРОВІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПОШУКОВО-РОЗВІДУВАЛЬНОГО
ЕКСПЕРИМЕНТУ)**

Тихан О.В.,61

АТМОСФЕРА ДОВІРИ – УМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Конончук І.В., Балас М.,63

ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА

Конончук І.В., Зінич В.,66

**ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА НЕФОРМАЛЬНОЇ
ОСВІТИ: ЗМІСТ, ЗАВДАННЯ, СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

Пантюк Т. І., Пантюк М. П.69

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ Хлопик І. Я.....	73
ОСОБИСТІТЬ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА Мітева А.М.....	77
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ СТОСУНКІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ Канарова О. В., Щігорова А. М.....	80
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА Канарова О. В., Шабалдіна А. Ю.....	84
ІННОВАЦІЇ У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ- ВОЛЕЙБОЛІСТІВ Ремзі І. В., Аксьонов В. В.....	88
ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ФУТБОЛІСТІВ Ремзі І. В., Аксьонов Д. В.....	91
ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: УМОВИ ТА КОМПОНЕНТИ Перхун Л. В.....	93
MOTIVATION OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS Lomakina L.V.....	96

ИНФОРМАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В ДОШКОЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Лазарева А.Н.

студент

Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета

Шмелёва Н.Г.

кандидат физико-математических наук, Доцент

Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета

***Аннотация:** Описание ситуации активного внедрения информационно-коммуникационных технологий в дошкольные образовательные организации, которая появилась с принятием «Стратегии развития информационного общества», основная суть связана с доступностью информации для всех категорий граждан и организацией доступа к этой информации. Разнообразие информационных средств является важным критерием эффективности технического обеспечения дошкольных организаций.*

Ключевые слова: информационно-техническое обеспечение, дошкольное образование, технологии, обучение, воспитание, средства.

Новейшим течением в работе дошкольных образовательных организаций является информатизация образовательного процесса, что рассматривается как процесс, ориентированный на переход качества воспитательно-образовательного процесса на новый уровень. Информационные технологии в нашей стране в общеобразовательных организациях применяются уже больше двадцати лет, но именно в дошкольных образовательных организациях данные технологии стали использоваться сравнительно недавно.

Первые шаги активного внедрения информационно-коммуникационных технологий в дошкольные образовательные организации появились с принятием «Стратегии развития ин-

формационного общества», основная суть связана с доступностью информации для всех категорий граждан и организацией доступа к этой информации [2, 439]. Затем только в 2014 году после вступления в силу федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования, обеспечение образовательного пространства в дошкольных образовательных организациях информационно-техническими средствами обучения и воспитания стало необходимыми мерами.

Белоусова и Голунова в своей статье утверждают, что информатизация образования рассматривается как «процесс интеллектуализации деятельности обучающегося (на основе

реализации возможностей ИКТ), поддерживающий интеграционные процессы познания закономерностей предметных областей и окружающей среды и инициирующий развитие индивида адекватно запросам и вызовам современного информационного общества массовой глобальной коммуникации» [1, 63].

Данные положения диктуют вопросы: «Как эффективно организовать информационную среду дошкольников? Какие направления, средства, методы необходимы для этого?»

Для того чтобы информационно-техническое пространство в дошкольных образовательных организациях было эффективным, необходимо следующее:

Насыщенное разнообразие информационных средств, мультимедийного оборудования и методов обучения и воспитания.

Доступность информационного пространства.

Многофункциональность информационных игровых материалов.

Безопасность информационно-технической среды.

Создание сайта дошкольной образовательной организации.

Разнообразие информационных средств является важным критерием эффективности технического обеспечения дошкольных организаций. Насыщенность средств должна наблюдаться на всех занятиях, во всех кабинетах: в каждой группе, в музыкальном зале, в спортивном зале, в медпункте, в кабинете логопеда, в изо-

студии. Для занятий необходимо наличие следующих технических средств: мультимедийный проектор, аудиотехника (магнитофон, музыкальный центр), экранно-звуковая аппаратура (телевизор, компьютер), вспомогательная техника (принтер, сканер, цифровой фотоаппарат, флешка) и дидактические средства обучения (кассеты, диски). Все перечисленные средства помогают эффективно обучать детей, ввиду их психологических особенностей. У дошкольников преобладает наглядно-образное мышление, именно поэтому такой демонстрационный и наглядный материал будет полезен.

Достаточно популярным информационным методом выступает дидактическая игра, так как ведущая деятельность дошкольников – игровая. Игра может проводиться для всей группы детей на проекторе, а может и носить индивидуальный характер, если материальная база дошкольной организации позволяет предоставить компьютер каждому ребенку. Такие компьютерные игры должны быть многофункциональны, а именно направлены на разнообразные мыслительные операции детей, познавательный интерес, развитие логики, на развлечение с пользой, но никак не просто забаву для детей. Задача педагога в использовании данных игр – показать детям, в какие игры можно играть на компьютере.

Последнее осуществляется для реализации следующего пункта – обеспечение безопасности информационно-

технической среды дошкольника. А именно, цель – научить ребенка выбирать безопасные и полезные игры. В связи с последними событиями (созданием суицидных игр для детей и подростков) данная задача актуальна. Также под безопасностью информационной среды понимается ограничение во времени использования технических средств (10-15 минут).

Еще одним преимуществом организации информационно-технического пространства в дошкольных образовательных организациях является создание собственного сайта. Данный сайт поможет давать задания детям на дом в электронном формате, а также взаимодействовать с родителями, что полезно для совместного воздействия на обучение и воспитание ребенка. Меню сайта дошкольной образовательной организации может включать в себя разделы: «Дошкольные новости» (интересные моменты из жизни сада, успехи детей), «Справочник для родителей» (важная информация для родителей по методам воспитания и обучения детей, о дошкольной подготовке дошкольников, рекомендации об организации безболезненной адаптации ребенка, что должен знать роди-

тель будущего первоклассника), «Специалисты рекомендуют» (рекомендации родителям от медицинской сестры, логопеда, психолога и другими), «Обратная связь» (родители могут задать интересующий вопрос), «Почемучка» (различные познавательные задания для детей).

Таким образом, применение информационно-технических средств способствует повышению качества образовательного процесса: служат повышением познавательной мотивации дошкольников, соответственно наблюдается рост их достижений, ключевых компетентностей. Все это возможно при надлежащей эффективной организации информационно-технического пространства.

Список литературы:

1. Белоусова Р. Ю., Голунова М. И. Информационное обеспечение инновационных процессов в дошкольном образовании // Проблемы современного образования, 2010. – №3. – С.61-69
2. Бондаренко Алла Анатольевна ИКТ в организации работы ДОУ // Сборник материалов Ежегодной международной научно-практической конференции «Воспитание и обучение детей младшего возраста», 2016. – №5. – С.439-440

МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Шумська О. О.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Проблема пошуку нових шляхів використання гри у навчально-виховному процесі у початковій школі в умовах сьогодення стоїть надзвичайно гостро. Особлива відповідальність покладається на уроки мистецтва, спрямовані на забезпечення єдності емоційного й раціонального в навчанні.

Не зважаючи на те, що у дітей 6-8 років статус дошкільника змінюється на статус школяра, гра залишається основним видом їх життєдіяльності, а тому і в навчанні доцільно використовувати педагогічні прийоми, які містять елементи гри, адже прояв творчої гри дозволяє дитині глибше зрозуміти навколишній світ, дає їй певний життєвий досвід, викликає потребу проявити себе у діяльності. Радість творчої гри змінює дитяче життя, наповнює його казкою та чарами. Але разом з цим, оскільки гра охоплює всі сфери особистості учня, вона потребує також активної роботи мислення, активізації уваги, підвищення інтересу [2].

Важливо підкреслити, що гра розглядається психологами як генетична основа художньої творчості, під час якої природно виникають ситуації, що пробуджують творчу активність. У грі розвиваються спостережливість, пам'ять, увага, мислення, творча увага,

найважливішим результатом гри є глибока емоційна задоволеність самим її процесом, що найбільшою мірою відповідає потребам і можливостям дієвого пізнання навколишнього світу та активного спілкування між людьми.

Сучасними педагогами (В. Гуркова, Р. Жуковська, В. Коваленко, Д. Менджерицька, А. Чирков та ін.) всебічно проаналізовано значущість гри у розвитку дитини і науково доведено, що гра, як своєрідна форма світовідношення дітей до оточуючої дійсності, являє собою як пізнавальну, так і творчу діяльність.

Так, результати експерименту, проведеного під керівництвом Н. Ветлугіної, довели, що в процесі музично-естетичного виховання школярів можливо і доцільно використовувати (як на уроках музики, так і в позакласній роботі) імпровізаційні форми творчої ігрової діяльності [1].

Неабияку увагу дитячій музичній творчості приділяла й Л. Дмитрієва. У роботі з молодшими школярами вона використовувала прийоми і технології, що значно підвищують ефективність розвитку творчої особистості, зокрема: завдання для розвитку почуття ритму, завдання для розвитку худож-

ньо-образних уявлень під час гри на дитячих музичних інструментах, завдання для розвитку творчого сприймання музики тощо.

Використання творчих ігор, спрямованих на виконання певних творчих завдань на уроках мистецтва, сприяє підвищенню пізнавальної активності молодших школярів, розвитку їх спостережливості і цілеспрямованості уваги. Розвивається музичний слух, набуваються навички розрізняти й відтворювати напрям руху мелодії, тривалості звуків, зміни темпів у співі і в музично-ритмічних рухах. Разом з розвитком мислення і мови формується й моторика – вдюконалаються вміння послідовно відтворювати рухи досить складних танців, сюжетних і несюжетних ігор; свідомо проявляється інтерес до музики; вдосконалюються навички слухання музики та її емоційного сприймання. В процесі виконання пісень, ігор, танців, виконання колективних вправ у школярів розвиваються вольові та емоційні якості, дисциплінованість, організованість, дружні взаємовідносини. У ході найпростішого аналізу музичних творів у них удосконалюється пам'ять, поглиблюються уявлення про зміст музичного твору, музичні форми, жанри, засоби виразності, музичні образи в цілому.

Загальновідомо, що творчий досвід молодших школярів накопичується поступово, поетапно. У процесі творчої діяльності, а саме: співу, малювання, гри, інсценізації, танців творчий

розвиток відбувається від наслідувальних дій до пошуку виразно-зображальних засобів, до появи спроб самостійного перенесення набутого художнього досвіду на інші види діяльності. Таким чином, за допомогою творчої ігрової діяльності посилюється вплив міжпредметних зв'язків музики з літературою, живописом, історією, етнографією, хореографією, театральним мистецтвом. Як наслідок, підвищується ефективність вивчення предметів гуманітарного циклу в цілому, розширюється кругозір школярів, посилюється емоційно-естетичне сприймання навчального матеріалу з інших предметів, поглиблюються знання про реальну дійсність та мистецтво [3].

Отже, механізм творчого розвитку учнів значною мірою залежить від упровадження інноваційних, у тому числі й ігрових, методів у навчально-виховний процес, а результати навчання і виховання в цілому залежать від рівня художньо-творчих здібностей, які найефективніше розвиваються під час ігрової творчої діяльності.

Література

1. Ветлугина Н. А. Развитие музыкальных способностей дошкольников в процессе музыкальных игр. М.: Педагогика, 1958. 76 с.
2. Дон О. Дидактичні ігри в навчально-виховному процесі // Шкільний світ. 2001. № 35 (115). С. 2–9.
3. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: монографія. К.: КМПУ, 2003. 272 с.

СТВОРЕННЯ НАОЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Вінтюк Ю. В.

Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри Теоретичної та практичної психології
Національного університету “Львівська політехніка”

Key words: information and computer technologies, educational process, visual teaching materials.

Ключові слова: інформаційно-комп’ютерні технології, навчальний процес, наочні навчальні матеріали.

Інтеграція вітчизняної системи освіти у світову освітню систему вимагає пошуку і використання можливостей підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Значні можливості надає для цього використання наочних навчальних матеріалів при викладанні різних навчальних курсів, зокрема, із застосуванням сучасних Інформаційно-комп’ютерних технологій (ІКТ). Необхідність розгляду питань, пов’язаних з можливостями їхнього застосування, а також створення, зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета дослідження: з’ясувати особливості застосування наочних навчальних матеріалів і можливості їхнього створення в сучасних умовах ВНЗ.

Наочність – універсальний засіб навчання і виховання, що відображає різноманіття конкретних явищ, предметів навколишнього світу; організує сприйняття і спостереження тими, хто навчається реальної дійсності; значно впливає на їхню сенсорну сферу, розвиває спостережливість, мислення, увагу; стимулює пізнавальну і творчу

активність, допомагає розвитку інтересу до навчання; сприяє узагальненню; підвищує якість засвоєння і т. д.

У навчальному процесі наочні засоби виконують інформаційну та пізнавальну функції: ознайомлення з явищами і процесами, які не можуть бути відтворені; із зовнішнім виглядом предметів у їх сучасному стані та в історичному розвитку; наочне уявлення про порівняння або зміну характеристик явища або процесу; про будову пристроїв і принцип їх дії, управлінні ними, техніку безпеки при роботі тощо. Зосереджуючись навколо викладу матеріалу педагогом і взаємодіючи, наочні засоби покликані забезпечити формування образного уявлення, повноцінне розкриття навчального матеріалу, проілюструвати ту чи іншу залежність тощо.

До наочних засобів, що використовуються в процесі навчання, пред’являються певні вимоги [1]: точна відповідність реальному об’єкту або явищу; усвідомлення викладачем доцільності, часу та місця введення наочності; логічне естетичне оформлення наочного

матеріалу; адекватність об'єкта або його зображення навчальному завданню; врахування рівня розвитку і знань студентів; міра у використанні наочних засобів на одному занятті; (при використанні декількох наочних матеріалів на одному занятті вони повинні пред'являтися в міру необхідності, будучи недоступними для сприйняття до моменту використання); наочний об'єкт не повинен містити нічого зайвого, щоб не створювати побічних асоціацій у студентів.

У навчальному процесі в наш час набули найбільшого поширення наступні наочні навчальні матеріали: звукові фрагменти; слайди; слайдофільми; кінофрагменти; фрагментарні фільми; тематичні фільми; короткометражні фільми. Застосування кожного з них має свою специфіку. Наприклад, застосування слайдофільмів доцільно в таких навчальних ситуаціях, коли для пояснення навчального матеріалу необхідна велика кількість взаємозв'язаних, добре виконаних малюнків або фотографій, які ілюструють окремі фази явища або окремі сторони об'єкта, що вивчається. При цьому, як і у випадку демонстрації слайда, не передбачається тривала робота щодо вивчення зображення [2]. Натомість застосування динамічних засобів доцільне в тих випадках, коли навчальний матеріал має принципово важливе значення для розуміння явища або події, що вивчається; містить матеріал, складний для засвоєння; вимагає спостереження процесу в динаміці; пов'язаний

з вивченням історичних, документальних матеріалів; вимагає подачі інформації про унікальне обладнання, яке неможливо придбати [2].

Як бачимо, використання наочних навчальних матеріалів має свою специфіку, яку потрібно враховувати при підготовці та проведенні занять з їхнім застосуванням, проте цьому ніде не навчають. Створення наочних навчальних матеріалів також залишається невирішеним питанням. До сьогодні їхня розробка і виготовлення залишається виключно справою поодиноких викладачів-ентузіастів, які самостійно займаються їхньої розробкою, створенням і застосуванням. Проте для цього потрібно не лише знати психологічні особливості сприймання інформації тими, хто навчається, педагогічні особливості впливу на них, але й вміти працювати з сучасним ІКТ; крім цього, така робота вимагає чимало навичок, часу та коштів. Проте, виготовлення якісних наочних матеріалів у наш час вимагає використання спеціально оснащених студій, а також задіяння кваліфікованого персоналу. Таке становище робить актуальним завдання налагодження їхнього виготовлення на рівні навчального закладу. Потребує також вирішення питання навчання викладачів розробці та застосуванню наочних навчальних матеріалів, при викладанні різних навчальних дисциплін, з дотриманням чинних психолого-педагогічних вимог.

Висновок. Сучасний рівень викладання у вищій школі вимагає застосу-

вання наочних навчальних матеріалів при викладанні різних навчальних дисциплін, проте цьому перешкоджає як відсутність необхідних знань у викладачів, так і можливостей щодо їх створення; що ставить на порядок денний завдання з їх централізованого створення на рівні ВНЗ.

Література:

1. Дидактичні вимоги до використання наочності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.povapedahohika.com/noloms-1005-1.html>
2. Ягупов В. В. Наочні методи навчання // Педагогіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=190

FORMATION OF THE FUTURE PHILOLOGIST'S LANGUAGE CULTURE

T. Tarasenko, E. De Graeve

Melitopol Bogdan Khmel'nitsky State Pedagogical University,
Ukraine

***Abstract:** The article gives a substantiated notion of «language culture». The problem of the formation of future philologists' language culture is grounded. The basic features and manifestations of language culture are identified. The main steps in the process of formation of future philologists' language culture are defined and reasoned.*

Key words: language culture, modern education, cultural values, dialogue, studying of language, world outlook.

At present, when the requirements for an specialist are increased, regardless of the sphere of his activity, the demand for an educated person possessing a certain cultural level and linguistic and cultural competence increases. The globalization of modern society demands the quality knowledge of foreign languages as a means of international communication. In this regard, in the field of education requirements for teaching foreign languages are increasing. Therefore, the formation of the language culture of the future teacher-philologist becomes an important aspect of higher pedagogical education.

Being the most important means of human communication and therefore social and national in nature, the language unites people, regulates their interpersonal and social interactions, coordinates their practical activities. The language ensures the accumulation, storage and reproduction of information, which is the

result of the historical experience of the people and each individual person, forms the individual and social consciousness.

In general, language is the basis of culture. A language is a universal semiotic system, because all signs, including signs of the language itself, words, are assigned by means of words. Language equally applies to spiritual, physical, and material culture – as speech and thought activity, as a system of names, and as an complex of written works – manuscripts, printed books, and oral recordings on various media. Any work of man or the phenomenon of nature can be understood, interpreted and described solely by means of a word. But the language itself develops as culture develops – as a tool for learning and organizing people's activities [2].

The language culture a certain level of language development that reflects the accepted literary norms of a given language, the correct and adequate use of language units, language means that con-

tribute to the accumulation and preservation of language experience.

However, language is a very broad and multidimensional concept, an asset of the whole society, and only a person with a high language culture will be able to convey all its diversity and meaning, using language as a means of intercultural communication.

Most scholars involved in social education at the present stage do not mention the linguistic culture of the individual as an instrument of social education, although it is precisely this that makes it possible for people to communicate effectively with the aim of transmitting positive social experience. According to the analysis of the functions of the language, such functions of language culture are determined: communicative, axiological, epistemological, educative, developing, regulatory and regulatory, reflective-corrective, evaluative-diagnostic, prognostic functions [1, p. 23].

Learning languages is, first of all, communication with the cultural values of another people, with history, literature, art; this is the discovery by every person of a new concept sphere. The process of learning foreign languages is the process of forming the linguistic personality of a modern specialist and simply an educated person [4].

Contact with a different linguistic culture broadens the horizons of the young person's world outlook, encourages him to analyze the linguistic phenomena of the native and foreign languages. The internationalization of education, science, public life, the creation of a common Eu-

ropean and world educational space require from modern young people serious intercultural communication skills and in-depth knowledge of foreign languages. The preparation of a philologist student implies the formation of his language culture as an integral part of the specialist's personality.

Language culture implies:

1) possession of cultural and language norms of the language;

2) the ability to select correctly language means depending on the tasks of communication;

3) possession of oral and written genres of texts of various styles;

4) possession of all genres of speech necessary for successful learning and research activities;

5) speech skills in a professionally-oriented communication situation;

6) skills of public speaking, involving the possession of oratory;

7) the ability to conduct a dialogue with the maximum consideration of the addressee factor [3].

Language culture in the process of socialization of the individual is formed on the basis of the appropriation by the concrete person of all the linguistic wealth created by the predecessors. In terms of learning a foreign language in educational institutions, the acquisition of a linguistic culture does not occur naturally through communication with native speakers, but with the help of various teaching methods. Group work, project activities, role-playing or business games, discussions, disputes help to create an active communicative environment that contributes to the devel-

opment of an individual's language culture [5]. These educational forms and methods help to shape cultural and value orientations of people, since they imply their active interaction with each other and with the teacher, demanding tolerance in universal and moral terms in the intercultural communication.

LITERATURE

1. Safonova V. V. Problems of Socio-Cultural Education in Language Pedagogy / V. V. Safonova // Cultural aspects of language education. – Moscow: Evroshkola, 1998. – 63p.
2. Ter-Minasova S. G. Languages and intercultural communication: study guide / S. G. Ter-Minasova. – Moscow: Slovo, 2000. – 262 p.
3. Tkachenko M. V. Development of professionally significant qualities of future teachers: Methodical manual / M. V. Tkachenko. – Odessa: Publishing Organization Odessa Law Institute, KhNUVS, 2006. – 78 p.
4. Bachman L. Fundamental considerations in language / L. Bachman. – Oxford, 2009. – 123 p.
5. Krashen Stefen D. Principles and practice in second language acquisition (Language teaching methodology series) / Stefen D. Krashen. – Prentice Hall International (UK) Ltd.: Hertfordshire, 1987. – 202 p.

LEARNING WRITING BY MEANS OF INFORMATION TECHNOLOGIES

L. Kulikova, T. Kamyshova

Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University, Ukraine

Keywords: collaborative writing, writing skills, blog, information technology.

In teaching foreign languages writing plays a significant role. Writing is considered an important means of mastering language material (lexical, grammatical) and the formation of skills in reading and speaking.

Now it is possible to trace the influence of technology on the processes of writing from the time of the person's writing with a pen to a computer processing of the text, the appearance of e-mail, network environments, electronic portfolios, creating text-based virtual environments, etc. With the advent of the latest technologies the possibility of collaborative writing, which implies the joint fulfillment of the written assignment in the group, appeared [3].

If we take into account writing, done by one person, it means the ability of a person to write or how well this person can write on his own. The collaborative writing focuses on writing in a social context. If students work together on the text, they can communicate through comments, discuss and read posts, express their ideas. In this way they receive feedback from their groupmates, as opposed to the process of the writing done by one person, where the feedback comes only from the teacher and the computer.

Such a letter enables to develop critical, reflective thinking and also concentrates the student's attention on the literacy of writing, the use of vocabulary and discourse. Collaborative letter prepares students for work in the real world. This kind of letter emerged in the context of business communication. Lowry P.B. notes the widespread dissemination of collaborative writing in the business, scientific and managerial environment [5]. This is a special form of work in a group and it has many benefits such as learning, socialization, generation of new ideas, maximum awareness, variety of points of view, balance, experience, joint knowledge, writing skills and a better outcome.

Mobile communication is also done in writing. Of course, different ways of communication require different style of writing, different styles of speech and different levels of officiality. Taking into account a deeper context, such as business, education and employment, writing skills are really important here, as well-written documents demonstrate the level of professional development of a person [2].

A poorly written summary will not lead anyone to the desired job, so writing is important throughout life, because writing skills will always be useful to stu-

dents in a variety of situations outside the classroom. Very often written student's work is the only way to measure the level of knowledge or his academic potential and productivity.

The instructor should do tasks for the development of writing skills and motivate students to write creatively. According to the American scientist Kotos [4], teachers should contextualize tasks and make them a real form of communication. They should also provide students with the opportunity to rewrite their work several times in order to get a better rating and provide sufficient feedback on routine student work.

Professor Kotos advises not to try teaching all aspects of writing at the same time. There are too many aspects to consider in writing: content and style, connectivity and logical development of ideas, spelling and punctuation, grammatical accuracy and vocabulary. Each of them needs to be developed and focused on the individual results of students in the writing process. Professor Kotos also offers to give students the opportunity to practice in writing every day in a journal or blog, and develop tasks for modeling real communication situations that are interesting and relevant to students [4].

Modern technical means of learning, including the smart board and writing texts on the computer display, play an important role. The first means provides an opportunity for everyone to see the text, created by the student, for the purpose of discussion or editing; the second means is for passing the text to the teacher to check emails, written by the students

at home. If lessons are held in a computer class, students can use self-control by emphasizing spelling errors of students and filling the correct option, that is, the keys. A computer display and a smart board can also serve to feed a sample of a particular type of text.

A significant place in writing is the process of editing grammatical and spelling mistakes. There are many tools available to help students do this, such as «Grammarly» (<https://app.grammarly.com/>) and «Spellcheck». «Grammarly» is a system, that follows the student's writing and offers feedback on mistakes made in spelling, grammar and punctuation. The program does not just fix the bugs, but also gives an explanation why the typed is incorrect. There is a free version of «Grammarly», which students can download. This online editor examines spelling and grammar on services such as Gmail, Facebook, Twitter, LinkedIn, Tumblr and almost everywhere the student writes on the Internet, reveals words that are used in the wrong context, retains all the documents. «Spellcheck» is a similar program, that is built into most text processing tools. It emphasizes spelling and grammar mistakes and also offers corrections.

As a pedagogical tool, during the course of practical training, the blog begins to apply more and more. It acquires more communicative character than less interactive computer literacy programs of a foreign language [1]. Using the blog in the learning process of writing contributes to creating comfortable conditions for students' interaction, enabling them to impress their

readers through their written work, thereby enhancing the motivation and responsibility for their own writing, confidence in their knowledge and trust in those, who will read and evaluate the work.

With the development of diverse approaches to learning as a whole, numerous approaches to writing have evolved and although they have changed the role and status of writing for years, writing is still the most complex area in language skills, as students lack academic writing skills and motivation to write in English. In this view scientists are looking for the possibility of introducing information and communication technologies into the teaching of a foreign language.

Literature

1. Азимов Є.Г. Матеріали Інтернету на уроках англійської мови // Іноземні мови в школі. – 2001. – №1. – С. 25-27.
2. Зубенко Т.В. Інформаційні технології в

навчанні англійської мови як іноземної в системі освіти Сполучених Штатів Америки / Т.В. Зубенко // Інформаційні технології в освіті – 2018. – № 34 – С. 38-39.

3. Удина Н.Н. Коллаборативное письмо в электронной среде обучения иностранному языку / VI Международная научно-практическая конференция. Под редакцией А.Л. Назаренко. 2014 Издательство: ООО «Издательский дом КДУ» (Москва). – С. 314-320. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=23234934>
4. Cotos, E. (2015). Automated Writing Analysis for writing pedagogy: From healthy tension to tangible prospects. English Publications, 63. [Electronic resource]. – Mode of access: http://lib.dr.iastate.edu/engl_pubs/63.
5. Lowry P.B., Curtis A., Lowry M.R. (2004). Building a taxonomy and Nomenclature of Collaborative Writing to Improve Interdisciplinary research and Practice. Journal of Business Communication. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://job.sagepub.com/content/41/1/66>.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Hordiienko N.M.

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Ключові слова: мотивація, самооцінка, темперамент, психологічний бар'єр.

Keywords: motivation, self-esteem, temperament, psychological barrier.

Nowadays we can observe significant changes that take place in the sphere of teaching foreign languages in comparison with the methods used in the times of the former Soviet Union. Previously, teaching process was built without taking into account personality characteristics of each participant: goals, motivation, self-esteem, psychological barriers, the way of thinking, cognitive strategies as well as cognitive preferences, previous learning experience, etc. It is not a surprise that the use of such a method did not bring desired results, and often, on the contrary, in the overwhelming majority of cases demotivated students, imposed fear of learning foreign languages and even beat off the desire to learn. [3]

Modern society dictates new requirements for the process of teaching foreign languages. As it is known, methods of teaching foreign languages have changed significantly under the influence of the research in the field of psychology. Undoubtedly, the success in mastering foreign languages depends on many psychological factors.

Individual psychological peculiarities of students play an important role in the process of learning a foreign language.

Such features of psychological activity as motivation, temperament, speed of knowledge acquisition, sensitivity, perception of foreign speech become the considerable determinants in acquiring foreign languages. For example, extroversion stimulates the development of speech skills through the perception of external foreign language speech, and introversion, on the contrary, blocks this process.

It is necessary to mention that anxiety can interfere with the successful development of communication skills. As a result, the chances of successful learning process may be low. Obviously, this can be explained by the lower results of acquiring foreign language skills by students with phlegmatic and melancholic types of temperament.

Motivation is perhaps the most indisputable and essential factor in the success of learning in general and the study of foreign languages in particular. It goes without saying that if students lack motivation, it can significantly hinder the learning process. It won't be an exaggeration to claim that the lack of motivation can be a stumbling block in acquiring any skills and foreign language is not an exception.

Though dealing with lack of students' motivation foreign language teachers have to boost it in a variety of ways. As Jeremy Harmer asserts «*One of the main tasks for teachers is to provoke interest and involvement in the subject even when students are not initially interested in it. It is by their choice of topic, activity and linguistic content that they may be able to turn a class around. It is by their attitude to class participation, their conscientiousness, their humour and their seriousness that they may influence their students. It is by their own behaviour and enthusiasm that they may inspire.*» [1, 8]

In the process of teaching a foreign language a number of psychological barriers can arise: lack of faith in success, increased level of anxiety, tension before performing unmanageable tasks, low self-esteem, etc. However, the priority task of a foreign language teacher is to increase the motivation of students to study a foreign language. The self-esteem of a student occupies an equally important place in the learning process. Studies show that the development of a high level communicative competence will have a positive effect on students' self-esteem. Scientific experiments have shown that people with high self-esteem and faith in their own abilities are more successful in acquiring language skills.

All in all, it should be pointed out that dealing with students with low self-esteem a foreign language teacher should always rely on sense of delicacy, abilities to assess students' self-esteem, teaching experience, ability to analyze psychological factors affecting the efficiency of students' progressing in acquiring language skills, etc. A foreign language teacher has to adopt a mixture of solutions to facilitate favourable and friendly atmosphere among all members of the academic group.

References:

1. Harmer, J. The practice of English language teaching. Harlow: Longman, 2001 – 190 p.
2. Phillips, E. Anxiety and Oral Competence: Classroom Dilemma //The French Review. 1991. – Vol. 65, №1. p. 1-14.
3. Гордиенко Н.Н., Новикова В.В. Психологические факторы, влияющие на процесс обучения студентов неязыковых ВУЗов общению на иностранном языке. // «Межкультурная коммуникация: теория и практика» Сборник статей XI Международной научно-практической конференции «Лингвистические и культурологические традиции и инновации», 10-12 ноября, 2011г., Изд-во Томского политехнического университета, 260 с.
4. Перевозчикова В. Н. Психологические условия развития мотивации иноязычной речевой деятельности студентов/ Дис. канд. психол. наук: 19.00.07. – Курск, 2005. – 163 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Вінтюк Ю. В.

Кандидат психологічних наук, доцент кафедри Теоретичної та практичної психології Національного університету «Львівська політехніка»

Key words: information and computer technologies, educational process, psychological and pedagogical peculiarities, creation and application of presentations.

Ключові слова: інформаційно-комп'ютерні технології, навчальний процес, психолого-педагогічні особливості, створення і застосування відеопрезентацій.

Як відомо, що візуальна інформація сприймається легше і запам'ятовується краще, ніж аудіальна або текстова. Завдяки психологічним особливостям сприймання приваблива та зрозуміла наочна картинка здатна справити краще враження, ніж усне повідомлення, навіть досвідченого доповідача. Саме через це презентація дозволяє зробити виступ таким, що запам'ятовується, а слухачів – більш сприйнятливими до інформації. Щоб домогтися максимальної ефективності, потрібно лише дотримуватися певних правил створення результативної презентації. Необхідність розгляду цього питання зумовлює доцільність даного дослідження.

Мета дослідження: розглянути психолого-педагогічні особливості презентацій та з'ясувати основні вимоги до їх створення.

У спеціальній літературі наявні вимоги до створення та демонстрації презентацій; основні з них наступні. Створення презентації починається з опрацювання структури, яка повинна бути логічною і точно відповідати

ходу виступу. При опрацюванні структури презентації слід пам'ятати, що точкою опори для слайдів і їх послідовності повинна бути цільова аудиторія. Саме від ступеня підготовки, рівня освіти, зацікавленості та упередженості глядачів залежить вибір візуальних образів [2].

При створенні структури презентації основне навантаження лягає на опрацювання змістових слайдів. На цьому етапі важливо зрозуміти, яким зображенням найкраще проілюструвати ту чи іншу думку. Якщо у виступі фігурують важливі цифри – це привід вивести їх на слайд, що дозволить глядачам сфокусуватися на інформації. У тому випадку, якщо наводиться статистика і значення зіставляються, інформація ідеально буде виглядати у вигляді діаграми. Якщо ж необхідно відобразити процес у часі, краще подати інформацію у формі відповідної шкали з цифрами або фактами [1].

В результаті огляду публікацій на дану тему були з'ясовані як призначення та різновиди презентацій, так і

основні вимоги до них. Далі наведено ті вимоги, що протягом ряду років висуваються для виконання навчальних презентацій студентами.

Презентація – це офіційне представлення чогось нового, того, що було недавно створене або недавно з'явилося. Вони бувають:

- письмові (напр.: бізнес-план проекту);
- усні (напр.: доповідь);
- візуальні (слайдофільм, відеосюжет або їхнє поєднання);
- комбіновані (напр.: візуальна з усним супроводом або візуальна зі звуковим супроводом).

Переважно, коли йдеться про презентацію, мається на увазі саме візуальна презентація. Використовується найчастіше, оскільки має більші можливості для впливу на тих, для кого призначена інформація, що подається.

Візуальна презентація – це ілюстрована розповідь на задану тему. Може бути повністю самостійною, тобто містити зображення з необхідними коментарями (надписи або звук) які зрозумілі без додаткових пояснень; або ж ілюстративним рядом до усної розповіді. Презентація, що містить лише ілюстративний ряд до розповіді, потребує відповідних коментарів і пояснень.

Візуальна презентація повинна містити наочну інформацію: малюнки; фотографії; таблиці; графіки; діаграми; схеми, а також коментар до них (усний або підписи під поданою наочною інформацією).

Починається презентація з заставки, на якій написано тему виступу, а

також з якого приводу вона створена.

До кожного зображення підбирається відповідний фон і коментар.

Презентація ні в якому випадку не повинна містити сторінок тексту, призначених для читання! Розповідь слухачі повинні приймати на слух. *Як вникнути, допускається поміщати визначення, які необхідно записати, або релік, про який йде розповідь.*

Презентація повинна мати мету виступу. Завдання виступу з презентацією: донести його основну ідею до слухачів.

Звуковий ряд може бути відсутній, або може бути наявний музичний супровід (музику потрібно підібрати відповідну до теми розповіді), або ж повний звуковий супровід.

В кінці поміщається інформація про автора, дату створення тощо.

Правила оформлення презентацій потребують окремого розгляду.

Висновок. Вихід на сучасний рівень викладання у ВНЗ вимагає застосування презентацій при викладанні різних навчальних дисциплін, що вимагає від викладачів знання та врахування особливостей їхнього створення та застосування; вирішення цього завдання потребує організації відповідної їх підготовки, і сприятиме підвищенню ефективності навчально-виховного процесу у вищій школі.

Література:

1. Створення презентацій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ckzh-kyzmenko.blogspot.com/>
2. Правила створення презентацій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biznesua.com.ua/pravilavstvorennya-prezentatsiy/>

STRATEGIES OF INTERNALIZATION IN THE PROCESS OF TEACHING LINGUISTIC STUDIES

Babenko O.V.

PhD in Philology, Associate Professor, National university of life and environmental sciences of Ukraine

Keywords: internalization, linguistic studies, history of English, phonological history of the English vocabulary

Although the concept “internalization”, one of the fundamental concepts of the world psychological and pedagogical science, has been widely discussed, the interest to further researches in different spheres of its application is rather high.

This concept is considered to be a process, not the outcome. Nowadays there are objective grounds for a new approach to vocational training at higher education institutions, to the complex process of the internalization of humanitarian and professional knowledge in the educational activities of students of philological specialties. The modern education system requires a systematic resort to the process of internalization as a mechanism for the assimilation and appropriation of knowledge.

Thus, the genetic psychology of J. Piaget, L. S. Vygotsky’s cultural-historical psychology, the social-genetic psychology of A.-N. Perre-Clermo – V.V. Rubtsov, M. Cole’s cultural psychology, the theory of planned and phased formation of mental actions and concepts of P. Ya. Galperin, the concept of developmental education of V.V. Davydov, the theory of the activity of A. N. Leontiev gave a great impulse to the development of this issue.

The **purpose** of the academic paper is

to describe some theoretical and practical aspects of this multidisciplinary phenomenon on the example of teaching linguistic disciplines, in particular history of the English language.

The concept of “internalization” was applied by L. S. Vygotsky to the formation of a “systemic” structure of consciousness (opposed to a “semantic” structure). However, internalization does not complete the process of formation of higher mental functions; intellectualization (or rationalization) is also required [2,3,4].

The first psychologist who considered internalization as a psychological principle was Pierre Janet. The concept of “internalization” meant the imparting elements of ideology to the originally biological consciousness of the individual.

J. Piaget, the author of the operational theory of the development of intelligence, emphasized the role of internalization in the formation of operations, a combination of generalized and shortened, reciprocal actions. For J. Piaget, internalization is a phenomenon secondary to the logical development of thinking and means creating a plan of ideal, proper logical constructions.

A large group of Soviet psychologists under L. S. Vygotsky’s supervision, in par-

ticular, A. N. Leont'ev, P. Ya. Galperin used the term "internalization" in describing of the ontogenetic development of the social mechanisms of the human psyche, although the essence of the process itself was interpreted differently. The opponents of this theory – S. L. Rubinstein, B. F. Lomov, A. V. Brushlinsky – critically evaluated their colleagues' views.

S.P. Senyushenkov in the development of the concept of "internalization" identifies three main stages (respectively, three main historical forms of the concept):

1) the emergence of the concept in the framework of the psychology of behavior to explain the origin of the internal (unobservable) forms of behavior; at the same time, the process of internalization was described "negatively".

2) the transformation of the concept of L. S. Vygotsky's works in connection with the application of the principle of social determination, which leads to the emergence of a "positive" interpretation of internalization as a transfer of an external sign operation to the inside;

3) the transformation of the concept in A. N. Leont'ev's school in connection with the problem of explaining the nature of mental processes that is relevant for psychology; at the same time, a new interpretation of internalization emerges as the transformation of the material into the ideal.

To illustrate the principles of this didactic concept we use the sample step by step tasks on the theme **"Phonological history of the English vocabulary"** to develop professional competence of future philologists cause a modern educa-

tion system requires a systematic resort to the process of internalization as a mechanism for the assimilation and appropriation of knowledge skills [1].

Task 1. Points for discussion

What is the difference between phonetics and phonology?

What is each branching of the language family tree is characterized by?

How many vowels were in Old English?

What syllable was under the accent (stress) in OE?

What quality of the vowel was a distinctive feature?

What are the most well-known phonetic laws in comparative studies?

Comment on the phonetic processes in the old English consonantal system.

Give the examples of palatalization, assimilation, loss of consonants, hardening, rhotacism, metathesis of r, gemination, contraction.

Task 2. Compile a table of the phonetic processes of OE vowels and consonants.

Task 3. Define and comment on the phonetic processes which are illustrated by the following pairs of words.

fulian – fyllan (fill), bronhter – bröhter (brought), fimf- fif (five), tallian–tellan (tell), salian–sellan (sell), sēcan- sōcte-sōhte (seek-sought), tihan- tēon (accuse)

fohan-fōn (catch), tallian–tellan (tell), salian–sellan (sell), scearp –sharp, scield – shield, wascan –wash, **ðrida- ðirda** (third), hira – hiora (their),silufr – sioluftr (silver), skal- sceal (shall), skāggwon – scēawian (to show), ahta > eahta (eight)

talde > tealde (told), herte >heorte

(heart), melcan > meolcan (to milk), feh > feoh (cattle)

Task 4. I-umlaut. In the following examples, the first word in each pair has an unmutated vowel while the second word is a related form with a mutated vowel. Supply the missing letter.

lārian – l_ ran (to learn, to teach)

hālian – h_lan (to heal)

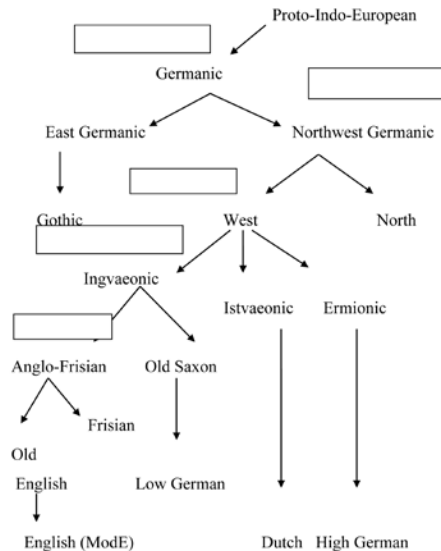
ofstian – _fstan (to hurry)

dohter – d_hter (dative case of daughter)

wōpian – w_pan (to weep)

dōmian – d_man (to deem)

Task 5. Complete the missing parts of the diagramme “Tree climbing from PIE to English”.

Task 6. Breaking (fracture). In the following examples, the first word in each

pair has a vowel before breaking while the second word is a related form with some changes. Supply the missing letters.

hard > h_rd (hard)

arm > _rm (arm)

ahta > _hta (eight)

talde > t_lde (told)

warm > w_rm (warm)

herte > h_rte (heart)

melcan > m_lcan (to milk)

feh > f_h (cattle)

Thus, the internalization of humanitarian professional knowledge of students of philological specialties should be viewed as a process of mastering and transforming knowledge into professionally-oriented ones, characterized by a specific transformation of cognitive objects into internally-assigned, personally significant, that help to solve professional assignments.

References

1. Бабенко О.В. Історія англійської мови. Навч. посібник для студентів зі спеціальності 6.020303 «Філологія (Переклад)»: НУБіП, 2014. –357 с.
2. Выготский, Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. Л. С. Выготский/ Гл. ред. А. В. Запорожец. – М.: Педагогика, 1982–1984. Т. 4.
3. Arievidtch, I., & van der Veer, R. (1995). Furthering the Internalization Debate: Gal'perin's Contribution. *Human Development*, 38(2), 113-126. <http://doi.org/10.1159/000278304>
4. Bertau, M.-C. (2007). Review symposium: Encountering objects and others as a means of passage. *Culture & Psychology*, 13(3), 335-352.

TEACHING METHODOLOGY OF THE ACID RAIN PROBLEM IN THE ECOLOGICAL CHEMISTRY COURSE

Chanturia M.M., Mskhiladze A.G.

Sokhumi State University Faculty of Natural Sciences and Health Department of Chemistry, PhD, Associate Professor

Annotation

In this work, the teaching methods of the issue proposed in the syllabus from the ecological chemistry course for high education schools and colleges: "Acid rain, causes and expected results" is discussed. It is shown that it is very important to provide the information about the causes of origin of acid rain, and it is also shown the ways of choosing efficient methods to inspire students to search the solvation of this ecological problem.

Keywords: Acid rain, ecological chemistry, education, teaching process.

A syllabus is the most important tool for planning teaching process which makes the content of the curriculum, teaching/learning methods, estimation criteria, the base of students current estimation, it also defines students' needs, and checks progress they are making. The academic course of Ecological Chemistry is clearly defined, reflects concrete content, abilities, and purposes with the application of modern methods.

The syllabus involves the lecture on the following subject matter: Acid Rains, Causes, and Expected Results. We use Problem Based Learning (PBL) method. The problem approach is aimed at making a student move from being in the passive object position to the active learning participant position. The student tries independently to define the causes of the event and search ways for solving arising problems.

On the primary level, to demonstrate the urgent character of the problem the

technological means – Power Point is used. During the lecture with the use of oral method to motivate the audience and stimulate the students, the importance of learning this issues is emphasized, that „the acid rain” – all the types of atmospheric precipitations: rain, snow, hail, mist, etc. together with the climate change, and ozonosphere's probable transformation is one of the most urgent environmental problems of the modern world. On the earth, there also exists dangerous water too which is the “dead” sea, the lake on the island of Sicily “Lake of Death”. Its shores and water do not contain flora or fauna, neither birds fly above its surface. There is breathless silence around. Swimming is fatal. If any living organism gets into the water, it dies immediately. The water of the lake contains a great amount of sulfuric acid. It is believed that there is a spring on the bottom of the lake that provides the water with

sulfuric acid. The underground sulfur ore poisons the water throughout the lake. After giving this information, to increase students' involvement and activity, discussion method is used that develops their ability to dispute and argue in favor of their own ideas. While taking a part in the discussion, similar facts are remembered, and it increases the interest to the issue, facts and events. Teaching is conducted actively. An arguable situation is created by putting a trivial question: Who thinks different? Who is of a different mind? The question causes the argument and target audience would probably fall in the following different categories:

- **Creative students:** try to answer the question: what matter does the lake water contain? Estimate what are the properties of this substance matter that has an effect on the living organisms?

- **Intellectual students:** based on previously received knowledge, analyze the facts and explain current events. What substances can exist in the Dead Sea?

- **Theorist students:** on the basis of the substance structure and chemical properties, state your opinion what is the cause of the absence of life in such waters?

- **Pragmatic students:** propose a hypotheses about the origin of this lake on the earth.

During the teaching process such approach presupposes the growth prospects of the students' personal characteristics, motivation, and performance. The teacher's role in the process of discussion can generally be the following:

- To define exactly and clearly the theme of discussion;

- not to disturb the content aspect;
- to encourage the students' involvement in the discussion;
- to give the students the opportunity to express their own opinion;
- to control the students not to get out of the point.

The expected results of the discussion are the following:

- the better understanding, use, analysis and estimation of the curriculum;
- learning through other opinions and ideas;
- acquiring communication skills;
- improving self-estimation;
- high rate of the students' involvement in the teaching process.

The Teacher must drive home the point that the participants of the discussion have a common problem, and after analyzing their ideas, the right way of solving the problem will acquire certain features.

Activity:

- In the nearest gorge, for instance, in the Vere Gorge, students divided into groups take water samples according to the appropriate methods, they must estimate pH, characterize components, estimate the concentration of different ions in the water, they prepare presentations according to learned methods (photos, data, finding out problems, propose the ways of their solving).

- During different seasons, they must collect samples of natural precipitation (rain, snow). To estimate pH and the concentration of certain ions in them.

The second problem that we declare

to the audience is: What is the cause of acid rain? The answer is trivial: the acid rain is the result of unconscious and destructive human activities. Most of factories, plants, transport means, and other consumers of energy, generally use coal and oil products, when they are being burnt, nitrogen and sulfuric acid evaporate in upper layers of the atmosphere, and they consequently transform into corresponding acids. Nitrogen acid and sulfuric acid move through strong streams of air and can appear in any point of the earth in the form of acid rain. Sometimes such a strong acidity will cover the earth in the form of smog. Both of them have a destructive effect on the earth's ecosystem and as a result, forests face especially serious danger.

The third theme of the discussion is **what danger can it be for a mankind?** The plants that grow from the soil soaked with acid rain are very dangerous. According to the Swedish scientists many animals die because of chemical changes in their organisms which is caused by the growth of content of molybdenum and other substances in the plants' content, and it is directly associated with the acid rain. Dangerous precipitations create the environments incompatible with the plant reproduction.

Working party – seminar (workshop) – there will be debates about regional distribution of acid rain, environmental results and the ways of preventing them. There are will be discussed the prognosis of ecological dangers connected with factories, transport, the probable ways of protection of humans and envi-

ronment from harmful chemical mixtures – acid rain. **Practical methods** – they combine all those forms of teaching that broadens the student's practical skills.

The syllabus presupposes laboratory study – the analysis of precipitation samples, Types of waste water. Methods of purification of waste water. The methods of neutralization of acid and alkaline waste water. The neutralization of alkaline waste water. Students have to characterize the samples taken in different places and determine the existing interconnection between them.

What must the students know after discussing the above mentioned issue of ecological chemistry? Under the influence of anthropogenic factors, in the atmosphere, accumulation of Hydrocarbons and other gases increases, it interacts with moisture in the air and the rain water and as a result, acid rain is created.

“Atmospheric precipitation is the mirror of the chemical content of the atmosphere”. According to the chemical content, we can discuss the atmosphere pollution by anthropogenic, terrigenous, biogenic, and other sources of contamination. The chemical content of atmospheric precipitation presented by the concentrations of chemical elements, is one of the most important geochemical constant. The atmospheric precipitations take an important place in the Earth's hydrosphere.

The exhaust air in the atmosphere, such as mixtures of carbon, nitrogen, and sulfuric acids, mixtures of lead and benz – reduce the amount of hemoglobin and erythrocytes and cause the respiratory

diseases; In case of saturnine poisoning, there can happen slowdown in the growth, consequently the amount of lead in the air is especially dangerous for infants. After oxygen, carbon is the second mostly spread element in the human body according to the mass ($\approx 18.5\%$). In case of poisoning with Carbon monoxide (asphyxiant gas) the monoxide is gathered in the blood, and when in the air, the concentration of this gas is high, it substitutes oxygen in the blood's red cells, and causes the damage of tissues and even death. It is formed while natural gas, wood, propan, coal or other fuels are being burnt. Malfunctioning engines and heating equipment, especially in the enclosed area, cause the growth of carbon monoxide concentration up to the dangerous level. In case of intoxication, injuries and damages might be nonreversible.

The results of chemical investigation of atmospheric precipitation and other natural objects are successfully used:

- by the hygienists in their practical activities while controlling environment polluted with different toxic elements;
- by the specialists of atmospheric physics when they model space distribution of condensation centers, and study their genesis and nature, and the processes in the atmosphere;
- by the agricultural specialists when they fertilize the soil with mineral fertilizers and take into consideration yearly entrance of chemical elements into the soil through atmospheric precipitation;
- established relationship between the ionic content of atmospheric precipitation and acidity can be used while mak-

ing the prognosis of anthropogenic pollution of the Earth.

In the researches conducted in Switzerland it is stated that due to the intensive human activities much more acids than alkali enter the atmosphere. The natural alkalescency of atmospheric precipitation cannot provide neutralization of strong acids, and that's why, there is permanent increase of acidity of water areas.

To reduce acid rain it is necessary to clear the fuel from the mixtures of sulfur and nitrogen: The car catalytic converter is a must because it reduces exhaust air; The gases coming from the factories and mills should be filtered to prevent the polluted air from entering the atmosphere.

Case study – during the lecture particular issues are being learned in great detail, for example, the notion of pH and occasions when it is changed for one tenth, it brings changes incompatible with life; The more the influence of acid rain on the soil, the higher their natural acidity and the less is the content of carbonates. The effective methods of “healing” the acid soils by means of coal, or chemical transformations resulted by introducing plant ash into the soil. Thus, the above mentioned methods are characterized by educational and informative properties and fulfil incentivation and motivation functions.

Variety of stored methods are aimed at the following: forming the positive motives, inspire cognitive activity through which the knowledge of students is enriched and appropriate skills are elabo-

rated; energizing creative abilities, developing listening skills, the ability to solve the problem immediately, uprating the motivation, giving reasons for own ideas, showing the advantage of one's position by presenting arguments. At this time incentivization function is being put forward and with the help of other methods allows to fulfill educational function.

literature:

1. Supatashvili G., Environmental Chemistry (Ecochemistry), Publishing House TSU, 2009
2. Chanturia M., Tsintsadze M., Mskhiladze a. – Laboratory practices in quantity analysis, publishing house “Universal”, Tbilisi, 2012
3. Chanturia M., Watershed Cleaning Methods in Environmental Education aspect. International Scientific-Practical Conference «Contemporary Issues of Ecology», Kutaisi, 2014, 8-9 February, 294-297. ISSN 1512-1976
4. Jinjikhadze J., “Modern Pedagogical Technologies”, Tbilisi, 2012
5. Dolidze V., Tsitsishvili V. – Russian-Georgian-English-German, Chemical Glossary, Tbilisi, 2004;

TOPICAL ISSUES OF CHEMICAL AND ECOLOGICAL EDUCATION

Mskhiladze A.G., Chanturia M.M., Karchkhadze* M.G.

Doctoral/PhD,

Sokhumi State University Faculty of Natural Sciences
and Healthcare Associate Professor

* Doctoral/PhD, Iv.

Javakhishvili Tbilisi State University

Faculty of Exact and Natural Sciences,

department of chemistry Assistant Professor

Today environment protection is one of the most urgent issues in the world, and Georgia is not an exception. Environment demands sustainable use and protection. A research which took place in 2014 confirmed the low level of environmental awareness among the population. The research conducted in 2014 proved that environmental consciousness among the population is low. The universities have a particular mission in developing ecological consciousness and activating environmental issues. The discipline of environmental protection is being taught only in a few acting Universities in Georgia. Ecological education system should be obligatory, unified and uninterrupted that presupposes consecutive introduction and implementation of ecological education from preschool educational structures including secondary, high schools, and every stage up to the master and doctorate system.

Adolescents, university and school students, every member of the society must understand the necessity of overcoming the ecological crisis. According to the information of ACT global, 180 states

were ranked by their Environmental Performance Index, among them Georgia is 94th. Switzerland takes the first place, the last in the list is Burundi.

According to EPI the states are rated according ten categories:

Atmospheric Air Quality – solid fuel, PM2.5;

1. Water and Sanitation – drinking-water, sanitation;

2. Heavy Metals – especially lead;

3. Sustainability of Ecosystem – biodiversity and habitat;

4. Forests – trees, tree cover loss;

5. Fisheries – fish stock status, regional marine trophic index;

6. Climate and energy – CO_2 emissions total, CO_2 emissions power; methane emissions; N_2O emissions, black carbon emissions;

7. Air pollution – SO_2 emissions; NO_x emissions;

8. Water resources – wastewater treatment;

9. Agriculture – sustainable nitrogen management.

10. The air pollution is the worst

form of the environmental contamination. According to the indicators of new ecological research, the polluted air more and more reduces human life expectancy and it becomes billions of people's death cause. According to the professor of Danish university, Michael Scow Anderson, the growth of contamination on 1 cubic meter of air by 1 micro gram reduces the human life by 9-11 years.

The National Agency of Environmental Protection and Agriculture of Georgia continues permanently monitoring of atmospheric air by means of automatic stations. According to this agency, in Tbilisi, Batumi and Kutaisi, concentrations of eight polluting substances are being estimated. After estimating, heavy particles (PM10) and nitrogen dioxide concentrations beyond the normal amount were found.

The main contaminants of air in Georgia are motorized transport, industrial facilities, and agricultural industries. Among them the largest contaminants are motorized transport and energy system. From the dust, nitrogen and sulfuric oxides mainly come out from the industrial branches. Dust-spreading industries are mainly the cement, carbonic calcium gypsum, asphalt and concrete producing factories. According to the researchers' calculations, in Tbilisi, approximately 276.500 tons of harmful substances enter the atmosphere annually, 83.3% of it comes from the motorized transport. In the city of Kutaisi, the mass of exhaust substances comprise to 76.200 tons, in the city of Rustavi, it makes 168 700 tones of harmful substances, and if estimated per man annually, it is the highest index-

number in Georgia. The Atmosphere is the mirror of environment's anthropogenic contamination.

The front and center contaminants of the air are CO , SO_2 , NO_2 , heavy particles – dust, ash... more than 70 harmful mixture: metals: Pb, Hg, Cd..., C_xH_y , carbon hydrogens, among them the most dangerous – benzpyrene, aldehydes, sulfur hydrogens, toxic evaporating solvents – petrol, ethyl alcohol; ether etc. toxic substances when occur in the human body cause diseases, and reduce the lifetime.

The polluted air is especially harmful for human health and for other living organisms, too. It is connected with damage of the most vital systems like respiratory, nervous and cardiovascular.. The air pollution directly acts on the health and causes a lot of diseases. As the World Health Organization states, in the year of 2014 only, up to 3 million people died by the diseases connected with air pollution:

- respiratory system – chronic and urgent respiratory diseases, damaged lungs, lung cancer, bronchitis, asthma;
- nervous system – weakened cognitive and motorial functions, cerebral apoplexy, epilepsy;
- cardiovascular system – cardiovascular diseases, hear failure; myocardial infarction;
- O_3 , NO_2 , SO_2 , Solid particles – irritate eyes, nose and throat, cause breathing problems;
- SO_2 , Pb , C_6H_6 – cause headache and anxiety;
- Solid particles, Pb – has effects on central nervous system;

- NO_2 - influences liver, spleen, and blood;
- Solid particles, O_3 , SO_2 , C_6H_6 – cause cardiovascular diseases;

Solid particles C_6H_6 – influence reproduction system.

Solid particulate matter (PM) which is often called dust. The particles in diameter of 2.5 are considered to be the tiniest, but the smallest the solid particle, the more easily it enters the human organism and consequently, does more harm to it.

According to the World Health Organization, in the cities and country type settlements of Georgia, the concentration of main air pollutants (particulate matter) is twice as big as recommended annual average amount. In the 2017 report of the World Health Organization: “Health Monitoring for Sustainable Development Goals” is stated that in Europe, Georgia ranks the third in mortality due to the air pollution outside and inside the building. (per 100 000 men).

In the 2018 report of Georgia’s national audit report it is stated that in 2016, 120 million lari was spent on the treatment of diseases connected with air pollution. The lead air pollution has become a serious problem. Lead gathers in the bone cells, blocks calcium and keeps down metabolism in children. Large concentrations of heavy metals encourage the development of oncological diseases and cause these illnesses.

Georgia is a transit state (territory) where intensity of transport means grows more and more annually, when 0,1 l/km of petrol is burns, every car brings out up to 40-60 gr of lead, 20% of its concentra-

tion gathers around the car, the rest is spread in the air, at the same time, when 1 liter petrol is burnt, 750 g of substances harmful for humans. The ways of environmental enhancement petrol should be changed with hydrogen, methane, methanol alcohol, ethanol, or other ecologically harmless fuel. Hydrogen is a perfect fuel. An electric-car with zero exhaust air.

Environmental contamination should not be limited only with the observations and recording of different changes. It is necessary to take efficient measures in order to prevent the negative influence of the gases spread into the atmosphere on the environment and human health.

At present, the protection of the atmospheric air from pollution is of the greatest concern all over the world. Pollution is a very hard and complex problem but it is possible to lessen the contamination caused by the activities of cars and factories with the help of scientists and engineers, by giving the ecological and chemical education to the society. The governments and policymakers can pass the law that will force factories to lessen throwing out harmful substances into the environment. Humans or society can take part in solving environmental problems.

Providing such information to students, their participation in solutions of such problems is one of the main tasks of chemical and environmental education. This will be achieved using various pedagogical technologies through lectures and seminars aimed at increasing the efficiency of the educational process and achieving the intended goals.

Literature

1. Suapatashvili G., Environmental Chemistry (Ecochemistry), Publishing House TSU, 2009 GEO)
2. Jinjikhadze J., "Modern Pedagogical Technologies", Tbilisi, 2012 GEO)
3. Internet resources:
4. <https://imedinews.ge/ge/teqnologiebi/18749/did-qalaqebshi-arsebuli-haeritsotskhlis-khangrdzlivobas-911-tslit-amtsirebs> (GEO)
5. http://www.ungeorgia.ge/geoun_agencies?info_id=23#.W_7YKdszbIU
6. <https://sao.ge/audit/audit-reports>

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (ТРАДИЦІЙНІ Й НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ)

Огринчук О. П.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства,
Івано-Франківський національний медичний університет

Анотація

Поточнюються проблеми викладання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах, подаються описово традиційні й нетрадиційні підходи щодо викладання, які допомагають студентам-іноземцям оволодіти чужою мовою.

Ключові слова: методика, традиційний, нетрадиційний, інноваційний.

Сьогодення України та її майбутнє, безперечно, пов'язані з Європою, з європейськими підходами і стандартами. Саме цим зумовлені реформи, які відбуваються практично в усіх галузях, зокрема в освіті. Зростає потреба у виведенні освіти на рівень розвинутих країн світу, що вимагає нових підходів, методів і форм роботи.

Методика викладання української мови як іноземної порівняно молода наука, тому увага педагогів, методистів прикута до інновацій. Питання щодо вдосконалення форм і методів викладання української мови як іноземної, їх регулярне оновлення, адаптація до нових умов життя останнім часом не виходить з розряду **актуальних** для вищої освіти.

Метою цього дослідження є пошук новітніх підходів, форм та методів у викладанні української мови як іноземної, їх взаємодія з традиційними формами та методами.

Сучасна наука вже має неабиякий досвід у розв'язанні подібних питань. Так науковці вже демонструють нові праці, у яких розглядається сутність інновацій у викладанні гуманітарних дисциплін у вищій школі. Сьогодні перед викладачем української мови у ВНЗ постає проблема пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення мови, закріплення їхньої позитивної мотивації до навчання. Однією із можливостей вирішення цієї проблеми є використання інноваційних технологій у навчанні. [3; с. 12].

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- вивчити джерела з методики викладання української мови як іноземної;
- врахувати надбання і досвід педагогів та методистів, які використовують інноваційні технології на заняттях;
- вивчати і впроваджувати нові підходи, опираючись на традиційні методи і форми.

Узагальноно-теоретичний аспект щодо поняття педагогічної технології розроблений сучасними педагогами: В. Безпалько, М. Кларінім, Б. Лихачовим, В. Монаховим, Г. Селевко та іншими. Проблему використання інноваційних методів розглядали такі вчені як О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова та інші. Проблеми мовної підготовки студентів інженерних вузів аналізують у науковій літературі Т. Кошелева, Г. Попова, І. Соломаха, Суміна, Н. Ушакова, Н. Хлизова. Значну кількість публікацій науковців присвячено аналізу вивчення української мови як іноземної: Я. Гладир, І. Жовтоніжко, Т. Єфімова, А. Кулик, Т. Лагута, О. Тростинська, Г. Тохтар, Б. Сокіл та інші. Проблеми використання інноваційних технологій під час викладання іноземних мов розглядали О. Коваленко, Є. Можар, Л. Олійник та інші.

Найбільшою популярністю серед іноземних громадян користується спеціальність лікаря.

Оскільки українська мова є не тільки частиною культурного простору іноземних студентів, але й запорукою успіху майбутньої кар'єри, то проблема вибору методичного напрямку та ефективного підходу при вивченні української мови як іноземної є актуальною.

Незважаючи на реформування навчального процесу в ВНЗ України відповідно до загальноєвропейських вимог щодо якості освіти, на даний час немає чіткої класифікації методів навчання, яка б охопила широкий і різноманітний діапазон традиційних і нетрадиційних методів викладання української мови як іноземної.

У методології викладання української мови як іноземної допомагають інтерактивні методи викладання іноземних мов. Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами спрямованими на оволодіння цими знаннями [2:10].

Враховуючи досвід викладання іноземної мови багатьох вітчизняних лінгвістичних шкіл, на підготовчому відділенні навчання проходить за комунікативно спрямованою методикою, яка дозволяє осягати мову в режимі живого спілкування. В основі процесу – активна участь у діалогах та рольових іграх, читання текстів, засвоєння основних граматичних конструкцій, і обов'язковим є вивчення стандартних письмових граматичних та лексичних правил. Різновидів тут може бути безліч, але основним результатом в будь-якому разі буде володіння і розуміння мови. Щоб зробити традиційні заняття цікавими, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань слухачів, використовуємо на заняттях викладання української мови як іноземної інноваційні методи.

На заняттях української мови як іноземної викладачі практикують такі форми інтерактивних методів: “Пригадай”, “Знайди пару”, “Мовне поле чудес”, “Мікрофон”, “Незакінчене речення” (викладач розпочинає речення, а студент його доповнює усно), “Мозковий штурм”, “Евристична бесіда”, “Результат” (студенти по черзі роблять висновки про те, чого вони навчилися на занятті, якого результ-

тату досягли, проявляють творчі знання, відповідають на проблемні запитання, експрес-опитування).

Велику увагу на занятті викладач уділяє роботі з текстовим матеріалом. Так, наприклад, пропонуються такі завдання до теми « *Мій робочий тиждень. Вираження дії, що відбувалася раніше. Уживання дієслів у минулому часі. Порядкові числівники* »:

Перевірка вхідного рівня знань

1. Побудуйте речення із наведених слів / Make up sentences from the following words.

- A. Аудиторія, часто, я, зошит, в, забувати.
- Б. Кімната, моя, у, багато, простір.
- В. Університет, в, відбуватися, конференція.

2. Поставити дієслова у правильній формі / Put the verbs into the correct forms.

- 1. Куди ти (йти) сьогодні?
- 2. У якому кафе він (обідати)?
- 3. Ми (розмовляти).
- 4. Вони (готувати) ввечерю.
- 5. Я (виконувати) домашнє завдання.

Робота з новою темою

I. Граматика

Минулий час означає дію, яка відбувалася до моменту мовлення.
The Past Tense denotes the action which happened before the moment of speaking.

Минулий час дієслова

Past Tense of the Verb

Рід / Gender	Суфікси / Suffix	Займенник / Pronoun	Дієслово минулого часу / Verb Past Tense
Чоловічий рід / Masculine	-в-	він	робив був
Жіночий рід / Feminine	-л-	вона	робила була
Середній рід / Neuter	-л-	воно	робило було
Множина / Plural	-л-	ми, ви, вони	робили були

Порядкові числівники означають порядок предметів при лічбі: перший, другий, третій... **Ordinal numerals** show the order: first, second, third...

В українській мові на позначення часу використовується порядковий числівник жіночого роду + слово «година» в жіночому роді / to tell time in Ukrainian we use the ordinal numeral in the feminine gender (the word “година” / “hour” is feminine):

Котра зараз година ? What time is it now?

Зараз дванадцята година (12.00). It's twelve o'clock.

Прийменник «**по**» використовується з порядковим числівником із початковим приголосним звуком («о дванадцятій годині»), а «**об**» – із порядковим числівником із початковим голосним («об одинадцятій годині») / Note that the preposition “o” is used with ordinal numerals before the initial consonant sound (“o дванадцятій годині”), whereas «об» is used with ordinal numerals the initial vowel sound (“об одинадцятій годині”).

1. Щоб сказати годину з хвилинами (з **12.01 до 12.29**), ми використовуємо: кількість хвилин + по + порядковий числівник жіночого роду у місцевому відмінку / To say an hour with minutes from **12.01 to 12.29** we use: quantity of minutes + after/past + feminine ordinal numeral in the Locative case:

12.15 – п'ятнадцять (хвилин) по дванадцятій (годині) (fifteen past twelve)

12.10 – десять по дванадцятій (ten past twelve)

2. Щоб зазначити годину і 30 хвилин, ми вживаємо: половина, пів на + порядковий числівник в родовому чи знахідному відмінках / To indicate an hour and 30 minutes we use: half + feminine ordinal numeral in the Genitive case or the accusative case:

13.30 – пів на другу (half past one).

3. Щоб сказати годину з хвилинами (**з12.31 до 12.59**), ми використовуємо: «за» + кількість хвилин + порядковий числівник жіночого роду у називному відмінку / To say an hour with minutes from **12.31 to 12.59** we use: (less than) + quantity of minutes + feminine ordinal numeral in the nominative case:

12.55 – за п'ять перша (five to one)

1. Третя година дня. 2. За десять хвилин друга. 3. Десять (хвилин) по десятій
It's three o'clock. Ten to two Ten past ten

Котра зараз година? / What time is it?
Скажіть мені, будь ласка, котра година? / Can you tell me the time, please?
Ви не знаєте, котра година ? / Do you know what time is it?

II. Лексика

Слова та словосполучення для активного вжитку

Дні тижня (days of the week), понеділок (Monday), вівторок (Tuesday), середа (Wednesday), четвер (Thursday), п'ятниця (Friday), субота (Saturday), неділя (Sunday), ранок (morning), день (day), вечір (evening), ніч (night), прокидатися (to wake up), вчитися (to study), заняття (classes), подобатися (to like), лягати спати (to go to bed), час (time), гуляти (to walk).

3. Прочитайте текст та знайдіть у ньому числівники / Read the text and find the numerals. Мій робочий тиждень

Мене звати Ахмед. Я – студент медичного університету. Мій робочий тиждень триває 5 днів. Як правило, щодня я прокидаюся о пів на сьому. Спочатку я

йду у ванну кімнату, вмиваюся, чищу зуби. Здоров'я дорожче за гроші, а тому я роблю ранкову гімнастику. О сьомій годині я снідаю і слухаю новини. Мені подобається добре починати кожен день, тому у мене завжди гарний сніданок. Зазвичай на сніданок я їм яйця, зварені круто, часто готую омлет, хліб з маслом, сир, п'ю чай або каву. Потім одягаюся і йду до університету.

У понеділок, середу і п'ятницю я маю 4 пари, які тривають з 8.00 до 15.50. Після занять я обідаю у кафе. У вівторок і четвер – тільки 3 пари, тому я встигаю пообідати і відвідати тренажерний зал. Прийшовши додому, я трохи відпочиваю: гуляю, слухаю музику. Потім готую їжу. Вечеряю я о сьомій годині вечора. Після цього починаю виконувати домашні завдання і читаю багато медичної літератури. О дванадцятій годині я лягаю спати.

Словник до тексту

виконувати – to do прокидатися – to wake up
 відпочивати – to rest чистити зуби – to brush teeth
 заняття тривають – classes lasts здоров'я – health
 здоров'я дорожче за гроші – good health is better than wealth

4. Дайте відповіді на запитання:

1. О котрій годині Ахмед прокидається щодня?
2. Що він робить спочатку, а що потім?
3. Коли Ахмед має 4 пари?
4. Що він робить після занять?
5. Замість крапок впишіть потрібні слова / Fill in the blanks wit necessary words.

1. Після... Ахмед обідає в кафе.
2. Він читає багато... літератури.
3. Вечеря о... вечора.
4. Ахмед лягає спати....

6. Запишіть дієслова у формі минулого часу / Form the Past Tense of the following verbs.

Зразок: він (спати) – він спав.

Воно (світити), вона (гуляти), ми (любити), він (говорити), ви (забувати), вони (вчити), я (вставати), ти (розказувати).7. Розкажіть про свій вчорашній день. Що ви робили? / Tell about your previous day. What did you do yesterday?

- 1.Зранку я (ходити, бути, відвідувати).....
- 2.Після того я (обідати, вчитися, їсти).....
3. Потім я (гуляти, слухати, спілкуватися).....
- 4.Увечері я (виконувати, готувати, розважатися).....

8. Прочитайте та запам'ятайте назви цифр.

Один – перший п'ять – п'ятий дев'ять – дев'ятий
 два- другий шість – шостий десять – десятий
 три – третій сім – сьомий одинадцять- одинадцятий

9. Знайдіть числівники у поданих реченнях / Find the numerals in the following sentences.

1. Сьогодні він прийшов до мене о десятій годині.

2. Четвертого вересня я святкую день народження.

3. Алі живе на шостому поверсі.

4. У мене шосте заняття з української мови.

10. Дайте відповіді на запитання «Котра година?» / Answer the question: “What time is it?”

1. 10.05 _____

2. 11.40 _____

3. 17.20 _____

4. 21.45 _____

5. 23.55 _____

Домашнє завдання

Напишіть текст про свій робочий тиждень.

Тема наступного заняття «Мій вихідний день. Вираження дії, що відбуватиметься. Уживання дієслів майбутнього часу».

Використання на практиці традиційних й нетрадиційних підходів надають можливість викладачам української мови як іноземної мотивувати студентів, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів. Упровадження інноваційних методів покращує сам процес навчання, збагачує освітній зміст, створює умови для більш тісної співпраці між викладачами і студентами.

ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК

Борисенко К. Б.

аспірант кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності Українська інженерно-педагогічна академія;

Науковий керівник – *Лунячек Вадим Едуардович*

д. пед. н., професор, завідувач кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності Українська інженерно-педагогічна академія;

Ключові слова: фахові компетентності, навчальні практики, оцінка, технологія формування.

Оцінювання фахових компетентностей майбутнього вчителя географії в процесі навчальних практик передбачає створення дієвого механізму оцінки досягнень студентів за результатами навчальних практик. Закон України «Про вищу освіту» визначає результати навчання, як «знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів» [1].

У процесі розробки технології формування фахових компетентностей майбутнього вчителя географії в процесі навчальних практик і було розроблено відповідну процедуру. У процесі свого дослідження ми виходили з теоретичних положень відображених в роботах Г. Дегтярьової, В. Лунячека та ін. [2, 3, 4].

Зважаючи на те, що навчальні практики у класичному університеті за спеціальністю «Географія» мають певну

специфіку і їх складові частини рознесені у часі ми розробили алгоритм оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі навчальних практик (табл. 1).

Як ми бачимо з наведеного вище алгоритму в процесі реалізації технології має місце наскрізне формування фахових компетентностей протягом всього навчального часу відведеного на навчальні практики. Крім того, повторювання певного теоретичного матеріалу, який є необхідним для вирішення компетентнісних завдань, що ставляться керівниками практики, сприяє кращому засвоєнню студентами знань, умінь, навичок, формуванню певних особистих якостей і веде до поліпшення якості навчального процесу і його результату – формуванню окремих фахових компетентностей, як складової інтегральної компетентності випускника бакалаврської програми за спеціальністю «Географія».

У процесі створення алгоритму отримало вирішення і завдання щодо

Таблиця 1

Алгоритм оцінювання навчальних досягнень студентів за спеціальністю «Географія» у процесі навчальних практик

Семестр	Місяць	Назва практики	Компетентність	Вид робіт	Вимірники
3	травень	Розділ «Суспільно-географічний» навчальної природничо-наукової практики М.Харків	Суспільно-географічна	Складання комплексної економіко-географічної характеристики регіону; Виконання індивідуальних завдань	Есе, тестування, виконання практичних робіт
3	червень	Навчальна природничо-наукова практика в с.Гайдари «Топографо-геодезичний розділ»	Топографічна	Складання абрису за результатами зйомки; Знання принциповий устрій топографічних приладів та інструментів та вміння їх правильно використовувати	Лабораторна робота, тестування, опитування
3	червень	Навчальна природничо-наукова практика в с.Гайдари «Метеоролого-кліматичний розділ»	Метеорологічна	Уміння проводити мікрокліматичні дослідження та спостереження; знання методів аналізу отриманої метеорологічної інформації	Лабораторна робота, тестування
3	червень	Навчальна природничо-наукова практика в с.Гайдари «Гідрологічний розділ»	Гідрологічна	Знання морфологічного та морфометричного аналізу гідрологічних об'єктів; вміння проводити зйомку гідрологічних об'єктів	Тестування, лабораторні роботи, анкетування, розрахунково-графічні завдання
3	червень	Навчальна природничо-наукова практика в с.Гайдари «Ґрунтово-біогеографічний розділ»	Ґрунтознавча Біогеографічна	Знання ґрунтів та чинників процесу ґрунтоутворення; уміння описувати ґрунтовий профіль; збір гербарію; знати основні види рослин.	Тестування, лабораторні роботи, опитування, анкетування, документування бланків польових досліджень
3	червень	Навчальна природничо-наукова практика в с.Гайдари «Геолого-геоморфологічний розділ»	Геологічна Геоморфологічна	Знати стратотипи району практики; вміння ідентифікувати та класифікувати ерозійні форми рельєфу	Лабораторна робота, тестування, опитування, документування

5	травень	Навчальна професійно-орієнтована практика підготовчий період	Спроможність планувати, організувати походи, експедиції, екскурсії, тощо	Спроможність підібрати господарсько-побутове та особисте спорядження і обладнання для експедиційних та стаціонарних умов	Анкетування, опитування
5	червень	Навчальна професійно-орієнтована практика польовий період, Карпатська частина	Геологічна Геоморфологічна Метеорологічна Гідрологічна Ґрунтознавча Біогеографічна	Уміння застосовувати методи маршрутних географічних досліджень; користуватися приладами;	Тестування, опитування, анкетування, документування бланків польових досліджень
5	червень	Навчальна професійно-орієнтована практика польовий період, регіональна частина НПП «Слобожанський»	Ландшафтознавча Геологічна Геоморфологічна Гідрологічна Ґрунтознавча Біогеографічна	Уміння будувати ландшафтну карту на основі польових досліджень; аналізувати ґрунтовий профіль	Тестування, опитування, анкетування, документування бланків польових досліджень
5	червень-липень	Навчальна професійно-орієнтована практика камеральний період	Спроможність до камеральної обробки результатів польових досліджень	Уміння схематично відобразити інформацію на основі польових досліджень за певним напрямом	тестування, виконання практичних робіт

підбору стандартних методик і створення авторського інструментарію для проведення відповідних вимірювань для чого були застосовані тестові методики оцінювання знань студентів, компетентнісні задачі. Було розроблено також для контролю формування спеціальних компетентностей майбутніх учителів значну кількість завдань для поточного опитування, розрахунково-графічні завдання, тестові завдання, матеріали

для контрольних і самостійних робіт, анкети, матеріали для самооцінки тощо.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Дегтярьова Г. А. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічних дисциплін у системі післядипломної освіти: монографія / Г. А. Дегтярьова – Х.: Мачулін, 2016. – 584 с.

3. Лунячек В. Е. Компетентнісна модель майбутнього вчителя географії як інструмент професійної підготовки в класичному університеті / В.Е. Лунячек, К. Б. Борисенко // Нова педагогічна думка. – 2018. – №3 (95). – С.99–110.
4. Лунячек В. Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. Е. Лунячек ; ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Х., 2012. – 572 с.

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ЛІВОРУКИМИ ДІТЬМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Агєєва К.М.

магістрантка 2 курсу факультету дошкільної педагогіки та психології
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського», м.Одеса, Україна
науковий керівник: д.п.н., доцент **Руденко Ю.А.**

Анотація: у статті розглянуто питання формування професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з ліворукими дітьми. Подано визначення поняття «професійна готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з ліворукими дітьми».

Ключевые слова: професійна готовність, майбутні вихователі, ліворуки діти, заклади дошкільної освіти

Ключові слова: професійна готовність, майбутні вихователі, ліворуки діти, заклади дошкільної освіти.

Key words: professional readiness, future educators, left-handed children, preschool education institutions

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки великого значення набуває професійна підготовка майбутніх вихователів у ЗДО. У кінці XIX – початку XX століття з'явилося багато нових досліджень у галузі психології та педагогіки щодо організації педагогічного процесу в навчальних закладах, професійних та особистісних якостей педагога, що стало поштовхом до активного розгляду даної проблеми. Проблема професійної підготовки педагогів у різних аспектах досліджені в педагогічній літературі та дисертаційних дослідженнях. Окремими проблемами підготовки майбутнього педагога займалися О. Абдуліна, А. Алексюк (готовність до професійної діяльності), Ю. Бабанський (дидактична

підготовка), Г. Беленька, А. Богуш, Т. Поніманська, (підготовка майбутніх вихователів), Н. Буринська, С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Мартиненко, О. Пехота, І. Підласий, В. Сластьонін, Л. Хоружа та багато інших науковців. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти досліджувалася Г. Беленькою, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грамою, Н. Ємельяновою, Т. Жаровцевою, Л. Зданевич, Е. Карповою, Ю. Косенко, Н. Лисенко, В. Нестеренко, Т. Поніманською, Т. Танько та ін. Науковцями визначено теоретико-методичні засади підготовки фахівців у сучасних умовах, сутність професійно-педагогічної підготовки як системи, вивчено особливості організації і здійснення підготовки

студентів до різних видів педагогічної діяльності. Натомість проблема підготовки майбутніх вихователів до роботи з ліворукими дітьми в закладі дошкільної освіти не була предметом спеціального дослідження.

Професійну готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з ліворукими дітьми, слідом за Ю.Руденко, Л.Шкарбан, розглядаємо як комплексну характеристику фахових компетентностей, які забезпечують успішність в роботі з ліворукими дітьми, покращують процес адаптації дітей означеної категорії до умов закладу дошкільної освіти, що включає в себе здатність: розуміти причини виникнення лівшества, розуміти природу і знати особливості ліворуких дітей (амбідекстр, ліворука дитина); вміння планувати освітньо-виховну роботу з ліворукими дітьми з урахуванням їхніх психофізіологічних, фізичних, індивідуальних можливостей; використовувати сучасні кваліметричні методики діагностування дітей дошкільного віку; використовувати тести на визначення ведучої руки, ноги, вуха, ока та домінуючої півкулі для дітей дошкільного віку, задля з'ясування лівого (правого) профілю дитини; визначати особливості м'язової мускулатури дітей і на основі цього ведучої півкулі головного мозку; складати систематизовану картотеку науково-методичних публікацій, що розкривають специфіку і зміст занять з ліворукими дітьми; володіти методикою підготовки ліворуких дітей до школи; використовувати методики роботи з амбідекстрами; володіти технологія-

ми обстеження дітей дошкільного віку, визначення причин ліворукості і планування заходів для кращої адаптації дітей в закладах дошкільної освіти, складання протоколів дослідів, обробка й оформлення результатів дослідження; розробляти ефективні індивідуальні програми соціалізації й адаптації ліворуких дітей раннього та дошкільного віку до закладу дошкільної освіти; проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців (психолог, фізичний реабілітолог, логопед), батьків, для реалізації всебічного гармонійного розвитку ліворуких дітей; організувати групове (індивідуальне) навчання ліворуких дітей; володіти методикою підготовки руки ліворуких дітей до школи.

З метою виявлення готовності майбутніх вихователів до роботи з ліворукими дітьми застосовувалися такі методи, як: анкетне опитування, аналіз планів організації і планування освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти, аналіз програм навчання та виховання в закладах дошкільної освіти. За даними пошуково-розвідувального експерименту було засвідчено незадовільний рівень: обізнаності майбутніх вихователів із рівнем теоретичної обізнаності з поняттями «ліворукість», «лівшество», «амбідекстр», «лівша», «провідна рука» тощо; причинами виникнення ліворукості, методами діагностування лівого профілю (визначення провідної руки, ноги тощо); необхідності та практичної організації психолого-педагогічного супроводу розвитку ліворуких дітей в умовах за-

кладів дошкільної освіти та у сімейно-му вихованні; методики психологічної підтримки ліворуких дітей; методики навчання ліворуких дітей продуктивно-творчої діяльності (малювання, ліплення, конструювання); знання та врахування психофізіологічних особливостей ліворуких дітей в процесі організації освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти; проведення релаксаційних вправ та тренінгів, які сприяють підвищенню адаптаційних та резервних сил організму. Як засвідчили результати проведеного анкетування майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, 69% респондентів не готові до роботи з ліворукими дітьми та не володіють методиками роботи з означеною категорією дітей, 73% вихователів працюють за традиційними методиками підготовки руки

дитини до письма, які орієнтовані на праворуких дітей (ножиці, ручки, прописи, миші для комп'ютерів тощо).

Професійна готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з ліворукими дітьми є, на наш погляд необхідним компонентом загальної їхньої фахової підготовки. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у з'ясуванні: рівня обізнаності батьків з проблемою ліворукості; усвідомлення ними психолого-педагогічної необхідності корекційної роботи з ліворукими дітьми в умовах сім'ї; обізнаності з наслідками переучування та основними проявами декстра- -стресу; розробці експериментальної методики формування професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з ліворукими дітьми.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОДУКТИВНО-ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Іваненко М.О.

магістрантка 2 курсу факультету дошкільної педагогіки та психології ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м.Одеса, Україна
науковий керівник: д.п.н., доцент **Руденко Ю.А.**

Анотація: у статті висвітлено результати експериментального дослідження з розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в продуктивно-творчій діяльності. Представлено результати прикінцевого етапу дослідження.

Ключевые слова: связная речь, продуктивно-творческая деятельность, педагогические условия.

Ключові слова: зв'язне мовлення, продуктивно-творча діяльність, педагогічні умови.

Key words: connected speech productive creative activity, pedagogical conditions

Оскільки аспектом дослідження виступає розвиток зв'язного мовлення в продуктивно-творчій діяльності, визначимо сутність цього процесу. Отже, на наш погляд, *розвиток зв'язного мовлення в продуктивно-творчій діяльності дошкільника – це: здатність знаходити ідеї в складних, незвичних ситуаціях, нестандартно бачити й використовувати реальні предмети; здатність змінювати форму об'єкта, щоб він виступав у новій якості; здатність оригінально використовувати й поєднувати різні засоби художньої виразності з елементами інтеграції видів продуктивно-творчої та мовленнєвої діяльності, – результатом чого є власний художній твір та зв'язно побудоване висловлювання за його змістом чи навпаки. Отже розвиток*

зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в продуктивно-творчій діяльності, це процес, що супроводжується, опосередковується, контролюється мовленням, при цьому забезпечується взаємовплив та взаємointegraція мовленнєвої, продуктивної та творчої видів діяльності.

Експериментальне дослідження з розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в продуктивно-творчій діяльності було побудовано з урахуванням низки принципів: комунікативна спрямованість навчання; максимальна мовленнєва активність; емоційності, тощо. Щоб надати творчого характеру продуктивно-творчій діяльності дитини, як складовій мовленнєвого розвитку особистості, було визначено педагогічні умови,

що сприяли розвитку зв'язного мовлення. А саме: створення емоційно-насиченого розвивального середовища; облаштування робочого місця дітей; організація самостійної продуктивно-творчої та мовленнєвої діяльності дітей; взаємозв'язок розвитку діалогічного і монологічного мовлення та провідної продуктивно-творчої діяльності дітей дошкільного віку; занурення дітей в активну продуктивно-творчу діяльність; формування елементарних знань про структуру діалогічного (діалогічна єдність) і монологічного висловлювань (початок, розгортання подій, завершення) з наступним стимулюванням їх в продуктивно-творчій діяльності.

З урахуванням викладених вище теоретичних позицій нами було розроблено методику розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного в продуктивно-творчій діяльності, яка складалась з трьох взаємопов'язаних між собою етапів: мовленнєвий, мовленнєво стимулювальний, репродуктивно-діяльнісний.

Мета *першого етапу* – мовленнєвого – полягала в ознайомленні дітей із жанровими та композиційними особливостями продуктивно-діяльності та можливістю їх відтворення різними засобами, розвиток у дітей діалогічного і монологічного мовлення. У зв'язку з цим дітей учили емоційно сприймати та розуміти власні роботи. Власні мовленнєві дії дітей на першому етапі були переважно відтворювальними, імітаційними. Вихователь допомагав дитині не тільки описати малюнок, витвір з

пластиліну, а й побудувати власні зв'язні висловлювання. Задля цього було розроблено систему спеціальних мовленнєвотворчих завдань, ігор, вправ. На цьому етапі навчання здійснювалося за принципом комплексного поєднання мовленнєвих завдань (розвитку словника, вдосконалення звуковимови, формування інтонаційної виразності мовлення, граматичних умінь та навичок). Експериментальна робота фрагментарно включалася до змісту різних видів мовленнєвих занять (розповідь за малюнком, складання казки за набором іграшок, переказ тощо).

Другий етап – мовленнєво-стимулювальний – передбачав розвиток умінь дітей аналізувати власні твори за змістом і формою у процесі виконання творчих мовленнєвих завдань, ігор, під час бесід за їх змістом, активзацію діалогічного та монологічного мовлення в продуктивно-мовленнєвій діяльності. На цьому етапі дошкільників учили складати сюжети на словесній основі. Мовленнєві заняття та заняття з продуктивно-творчої діяльності будувалися за принципом інтеграції різних видів дитячої художньої діяльності. Власні дії дітей у продуктивно-творчій діяльності на цьому етапі було визначено як випробувально-пошукові. Позиція вихователя теж змінювалася – від керівника та організатора до учасника.

Третій етап – репродуктивно-діяльнісний – було спрямовано на розвиток умінь дітей вживати у власних зв'язних висловлюваннях діалоги, об-

Таблиця 2. 2

Порівняльні дані рівнів розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників в продуктивно-творчій діяльності (контрольний зріз) (у %)

Етапи експерименту	Групи	Рівні				
		Вище достатнього	Достатній	Середній	Низький	Стадія невизначеності
Констатувальний	ЕГ	-	12	36	48	4
	КГ	-	17	25	50	8
Контрольний	ЕГ	20	70	9	1	-
	КГ	-	18	70	12	-

разні мовні вирази, дошкільників підводили до усвідомлення ролі у створенні художнього образу; вчили самостійно складати сюжети за власними малюнками. Власні дії дітей у продуктивно-творчій діяльності набували переважно творчо-імпровізаторського характеру, а діяльність педагога обмежувалася опосередкованим керівництвом продуктивно-творчою діяльністю дітей.

Прикінцевий етап дослідження передбачав вивчення ефективності розробленої методики розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників в продуктивно-творчій діяльності. З цією метою було проведено підсумкові зрізи рівнів розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників. Дітям контрольної і експериментальної груп були запропоновано завдання до кожного з виокремлених критеріїв і показників, аналогічні тим, що давалися на констатувальному етапі експерименту.

Відзначимо, що помітні кількісні та якісні зрушення було зафіксовано під час порівняльного аналізу рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей контрольної та експериментальної груп. Порівняльні дані рівнів розвитку

зв'язного мовлення подано в таблиці 2.2.

Як видно з таблиці, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зрушення щодо рівневої характеристики рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Так, рівня вище достатнього розвитку зв'язного мовлення досягли 20% дітей (на констатувальному етапі високий рівень був відсутній). На достатньому рівні стало 70% дітей (до навчання було 12%). Середній рівень розвитку зв'язного мовлення засвідчили 9% дітей (було 36%). На низькому рівні залишилось 1% дітей (було 48%). Дітей з рівнем розвитку зв'язного мовлення на стадії невизначеності в експериментальній групі виявлено не було (до навчання було 4).

Проаналізуємо рівень розвитку зв'язного мовлення в контрольній групі. Так, рівня вище достатнього розвитку зв'язного мовлення в контрольній групі не було зафіксовано, як і на констатувальному етапі. На достатньому рівні розвитку зв'язного мовлення знаходились 18% дітей (було 17%). Як з'ясувалось, значно збільшилась кількість дітей середнього рівня, їх стало

70% (було 25%). На низькому рівні розвитку зв'язного мовлення залишилось 12% дітей (було 50%). Зауважимо, що в контрольній групі, як і в експериментальній, не було виявлено дітей на стадії невизначеності (було 8%).

Проілюструємо прикладом. Розповідь за власним малюнком. Тема „Їжачок в лісі”. Катя. «На моєму малюнку зображені дівчинка і їжачок. Вона прийшла гриби шукати. Їжачок їй показав грибок. Дівчинка набрала грибів і пішла додому.» «Одного разу дівчинка побачила в лісі їжачка. Він їй сказав: «Навіщо ти прийшла?» Вона йому відповіла: «За грибами». Тоді їжачок вирішив їй допомогти. Їжачок показав дівчинці галявину, на якій було багато грибів. Дівчинка набрала грибів цілу кошик. Вона сказала: «Спасибі тобі, їжачок. Мені вже пора додому». Їжачок проводив дівчинку і махає їй лапкою, а вона йому рукою. Вони стали друзями.»

Руслан Л. «Одного разу дівчинка пішла в лісі. Гриби шукала. Зустріла їжачка. Їжачок їй гриби став показувати. Вона набрала цілу кошик. І пішла додому. Їжачок їй помахав. І вона йому. Все.» «Одного разу дівчинка йшла-йшла по лісі і зустріла їжачка.- Здрастуйте, їжачок, – сказала дівчинка,- Допоможи мені гриби зібрати. Їжачок погодився і став допомагати, знайде гриб і дівчин-

ці покаже. Дуже швидко кошик стала повною. Їжачок попрощався з дівчинкою і помахав їй лапкою. А дівчинка сказала: «До скорої зустрічі, їжачок». Так вони і розлучилися.»

Розповідь по ігровій ситуації

Руслан Л. «Дівчинка пішла в ліс і заблукала. Йде, йде і зустріла ведмедика. Вона злякалася. А ведмедик їй говорить:

– Не бійся, я добрий.

– А ти знаєш дорогу додому?

– Знаю. А потім він проводив її додому. Все.» «Маша і ведмідь. Жили-були Маша і ведмідь. Пішла Машенька в ліс, збирати гриби, а назустріч їй ведмідь. Машенька сказала: «Здрастуй, Міша», а ведмідь сказав: «Привіт, Маша». Ведмідь запросив її додому до чаю, і вона пішла. А потім прийшов зайчик і запитав: «Можна до вас?» А ведмідь і Машенька сказали: «Можна». А тут і лисичка-сестричка, хитра. Прийшла і сказала: «Можна до вас?». Маша і ведмідь сказали: «Можна». Всі вони стали друзями. Ось і казці кінець, а хто слухав молодець.

Дані прикінцевого етапу експериментальної роботи підтвердили ефективність використання продуктивно-творчої діяльності задля розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

Кулінська В.С.

магістрантка 2 курсу факультету дошкільної педагогіки та психології ДЗ
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д. Ушинського», м.Одеса, Україна
науковий керівник: д.п.н., доцент *Руденко Ю.А.*

***Анотація:** в статті схарактеризовано критерії та показники, представлен-
но характеристику рівнів розвитку діалогічного мовлення дітей старшого до-
шкільного віку засобами українського фольклору*

Ключевые слова: діалогіческая речь, уровни развития диалогической речи,
дети старшего дошкольного возраста, фольклор

Ключові слова: діалогічне мовлення, рівні розвитку діалогічного мовлення,
діти старшого дошкільного віку, фольклор.

Key words: dialogic speech, levels of development of dialogic speech, children of
senior preschool age, folklore

В процесі дослідження нами визна-
чено критерії та показники рівня роз-
витку діалогічно мовлення дітей стар-
шого дошкільного віку: комунікатив-
ний, мовленнєвий, структурний.

Комунікативний критерій (на рівні
встановлення контакту) з показника-
ми: вміння вступати у спілкування,
вести й завершувати його; захоплюва-
ти й підтримувати ініціативу спілку-
вання; враховувати компоненти ситуа-
ції спілкування; змістовність, різнома-
нітність тематики під час діалогічного
спілкування.

Мовленнєвий критерій (на рівні за-
своєння та вживання мовленнєвих
еталонів) з показниками: вміння ви-
словлюватися логічно, зв'язно, само-
стійно, в нормальному темпі; вміння
говорити виразно, виражати основні

мовленнєві функції; різноманітність
форм, мовних засобів, мовленнєвих
еталонів, типів мовленнєвих вислов-
лювань у мовленні; доречність вико-
ристання усталених мовних виразів,
народних прислів'їв, приказок.

Структурний критерій (на рівні ве-
дення діалогу) з показниками: вміння
дотримуватися теми діалогу; вміння
швидко реагувати на хід бесіди, знахо-
дити необхідні слова в різних ситуаці-
ях спілкування, перепитувати співроз-
мовника за необхідністю; вміння ста-
вити запитання та давати відповідь на
запитання співрозмовника; дотриму-
ватися правил ведення діалогу.

За результатами виконаних діа-
гностичних завдань, розроблених від-
повідно до кожного показника, було
виокремлено рівні розвитку діалогіч-

ного мовлення дітей старшого дошкільного віку: високий, середній, низький. Опишемо їх.

Високий рівень характеризується вмінням дітей вступати у спілкування, підтримувати й завершувати його; висловлюватися логічно, зв'язно, самостійно; говорити виразно. Старші дошкільники з високим рівнем сформованості діалогічного мовлення вживають різноманітні мовні засоби, мовленнєві еталони, типи мовленнєвих висловлювань; доречно використовують усталені мовні вирази, фольклорні прислів'я, приказки. Вони швидко реагують на бесіди, знаходять необхідні слова в різних ситуаціях спілкування, в разі потреби перепитують співрозмовника; формулюють запитання та дають відповідь на запитання співрозмовника. Діалоги дітей змістовні, їх тематика різноманітна. Старші дошкільники не відхиляються від теми діалогу та дотримуються правил його ведення.

Достатній рівень характерний дітям старшого дошкільного віку, які вільно спілкуються з однолітками, вживають різноманітні мовні засоби, мовленнєві еталони, типи мовленнєвих висловлювань; у різних ситуаціях спілкування добирають необхідні слова; запитують однолітків та дають відповідь на запитання співрозмовника. Для діалогічних висловлювань дітей характерні самостійність, логічність, зв'язність, змістовність, різноманітність тематики. Діти добре обізнані з правилами ведення діалогу та дотримуються їх. Водночас їх мовлення не

завжди виразне. Діти не вміють доречно використовувати усталені мовні вирази, народні прислів'я, приказки. Мовлення характеризується здатністю самостійно задавати прості запитання та відповідати на запитання співрозмовника. Діти означеного рівня обізнані з правилами ведення діалогу, але часто відхиляються від них. Водночас вони майже не вживають усталені мовні вирази, народні прислів'я, приказки; не здатні висловлюватися логічно та зв'язно; не вміють швидко реагувати на хід бесіди, добирати під час ведення діалогу необхідні слова; говорити виразно; вживають різноманітні мовні засоби, мовленнєві еталони, типи мовленнєвих висловлювань. Тематика, діалогічність висловлювання цих дітей росить одноманітні.

Середній рівень – діти можуть підтримувати й завершувати розпочату співрозмовником розмову; висловлюватися самостійно, зв'язно; вживати різноманітні мовні засоби, мовленнєві еталони, типи мовленнєвих висловлювань. Вони досить швидко реагують на хід бесіди, вживають необхідні слова в різних ситуаціях спілкування, в разі потреби перепитують співрозмовника; ставлять запитання та дають відповідь на запитання співрозмовника. Діалогічність висловлювання дітей змістовні. Водночас дошкільнята не завжди дотримуються правил ведення діалогу, відхиляються від „його теми; не вміють доречно використовувати усталені мовні вирази, народні прислів'я, приказки. Мовлення дітей маловиразне.

Низький рівень – діти визначають-ся здатністю підтримувати й завершувати розмову. Іноді вони дають відповідь на прості запитання співрозмовника. Водночас діти, віднесені до цього рівня, не вміють самостійно висловлюватися; будь-як реагувати на хід бесіди, добирати потрібні слова в різних ситуаціях спілкування; вживати різноманітні мовні засоби. Вони

відчувають значні труднощі, коли необхідно було про щось запитати співрозмовника. Спілкуючись з однолітками, вони не дотримуються правил ведення діалогу.

Перспективу подальшої роботи вбачаємоврозробціекспериментальної методики розвитку діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору.

КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людмила Степаненко

канд. пед. наук, доцент

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ, Україна)

Світлана Танана

канд. пед. наук, доцент ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди»

(м. Переяслав-Хм., Україна)

В умовах динамічних змін здатність до інноваційної діяльності стає значущим компонентом професійної компетентності у будь-якій сфері. Нові вимоги, що пред'являються до працівників потребують трансформації системи освіти і підготовки майбутніх фахівців. Суттєвим компонентом ефективної підготовки при цьому має бути формування готовності студентів закладів вищої освіти до інноваційної професійної діяльності. Інноваційна модель розвитку освіти повинна бути спрямована на формування особистості, здатної до самостійної й ефективної діяльності в швидкоплинних політичних та соціально-економічних умовах.

Система освіти активно реагує на нові соціокультурні тенденції; постійно оновлюються зміст, форми та методи, технології навчання та виховання. Трансформація змісту освіти, використання в освітньому просторі сучасних педагогічних технологій, інноваційні перетворення в управлінні вимагають від майбутніх фахівців інноваційних знань та умінь, гнучкості мислення, активності, прагнення до творчості, здатності до аналізу та

моаналізу, готовності до нововведень, трансферу знань та технологій, до інноваційної професійної діяльності [7].

До критеріїв оцінки рівня готовності студентів ЗВО до інноваційної діяльності доцільно поставити такі вимоги: по-перше, критерії повинні бути адекватні тим явищам, характеристикою яких вони є; чітко відображати природу явищ, що вимірюються, а також динаміку вимірювання вираженої критерієм властивості; по-друге, вимагається, щоб критерії відповідали дидактичній меті, характеризували зв'язок між нею та результатами навчання; по-третє, важливо, щоб критерії виражалися в таких педагогічних поняттях, які можна піддати кількісному аналізу; по-четверте, вони мають забезпечити відносну простоту вимірювань, легкість розрахунків, доступність і зручність у використанні; по-п'яте, критерії повинні дозволяти оцінювати не лише обсяг, але й якість знань і умінь, не тільки формальні результати навчання, а й творчу роботу студентів [6, 17]. Щодо визначення самих критеріїв, на нашу думку, потрібно виходити з мети, предмета і завдань дослідження.

Ми дотримуємося позиції, згідно з якою критерій – це ознака, на основі якої відбувається оцінка, визначення чи класифікація (об'єкту, виду діяльності, процесу), а показник – якісна характеристика окремого значущого компонента системи, який можна оцінити об'єктивно та ціленаправлено змінити.

Критерії та їх показники є мірою оцінки готовності студентів ЗВО до інноваційної професійної діяльності, його особистісної і професійної зрілості, інноваційної спрямованості.

На основі проаналізованої літератури та діагностичних підходів вважаємо доцільним конкретизувати критерії дослідження даного конструкту, а також ознак його прояву у відповідності з компонентами готовності студентів ЗВО до інноваційної професійної діяльності.

Відповідно до змісту та структури готовності студентів ЗВО до інноваційної професійної діяльності визначено такі критерії діагностики цього утворення: *позиційний, змістовий, технологічний, креативний*.

Позиційний критерій дозволяє визначити мотивацію навчання в студентатурі, вказує на рівень її сформованості до інноваційної професійної діяльності та навчання у студентатурі загалом, ціннісне ставлення до інноваційної діяльності, використовуючи активні форми та методи роботи, прагнення до саморозвитку та постійного самовдосконалення.

Показниками позиційного критерію визначено: мотивація навчання в сту-

дентатурі; спрямованість навчальної мотивації; професійно-педагогічні цінності, притаманні інноваційній професійній діяльності; потреба у самореалізації в процесі інноваційної діяльності, проектуванні індивідуальних маршрутів творчого самоздійснення відповідно до інноваційних перспектив майбутньої професійної діяльності [4, 27].

Змістовий критерій характеризує ступінь оволодіння студентами основними поняттями інноватики та специфіки і напрямів інноваційної професійної діяльності, особливості проектування інноваційного розвивального середовища, характеризує також рівень умінь майбутніх фахівців-товарознавців щодо вирішення організаційно-комунікативних, конструктивних, пошуково-інформаційних, аналітико-рефлексивних завдань.

До *показників змістового критерію* віднесено такі: розуміння сутності ключових понять; рівень професійних знань; знання методології та методів наукового дослідження; володіння дослідницькими вміннями.

Наступним показником сформованості даного компоненту є рівень професійних знань, завдяки якому можна визначити об'єм знань, їх систематичність, самостійність та творчу активність студентів.

Технологічний критерій характеризує сформованість комунікативної компетентності студентів, рівень умінь студентів сфери обслуговування використовувати сучасні телекомунікаційні технології навчання та мережу

Інтернет для комунікації в науковому просторі, рівень володіння студентами основами риторики та культури спілкування [5, 49].

Взаємопов'язаність та взаємозалежність усіх складових готовності до інноваційної професійної діяльності уособлюють у собі головну якість – інноваційність, яка характеризує сучасного студента. Тому, розглядаючи кожен критерій, ми особливо зосереджуємось на інноваційному його контексті. В свою чергу, їх реалізація здійснюється завдяки використанню нових знань, умінь та навичок, включення у творчу діяльність, стимулювання креативного вирішення завдань [1, 206].

Основою дослідження будь-якого процесу розвитку є перехід від одного рівня до іншого, більш складного та якіснішого.

Використані в дослідженні *рівні готовності* до інноваційної професійної діяльності, що представлені нижче, залежать від методик визначення такої готовності.

Високий рівень готовності характеризується максимально можливою наявністю теоретичних знань, практичного досвіду, навичок та вмінь, необхідних для впровадження інноваційної професійної діяльності; розуміння їх значення для сучасного фахівця та бажання набувати нових знань і досвіду, розвивати наявні вміння, навички; міцний мотиваційний аспект, сприйняття ролі, місця та обов'язків; перехід знань, бажань і потреб до упровадження інноваційної професійної діяльності у надбання свідомості особистості, у

розряд внутрішніх детермінант навчання, поведінки, як особистісної так і професійної; повне сприйняття інновацій, орієнтація на оновлення в усіх сферах життя та діяльності; максимальне прагнення та постійна потреба в самоосвіті й саморозвитку [3, 47].

Середній рівень характеризує фахівців зі стійким позитивним ставленням до інноваційної професійної діяльності та різноманітних аспектів педагогічної діяльності, адекватним сприйняттям проблем і труднощів; з достатнім рівнем теоретичних знань і практичних навичок, однак без активних проявів його підвищення; досвід переважно отримують із життєвих ситуацій; із деякими труднощами у визначенні мотивації в навчанні, професійному зростанні та підвищенні власного рівня.

Низький рівень характеризує осіб з повною неусвідомленістю значущості інноваційного аспекту в освіті; відсутністю уміння спілкуватись та адекватно сприймати інших, невмінням володіти аудиторією;

недооцінка або переоцінка власного рівня знань, умінь, досвіду при майже повній їх відсутності; негативним ставленням до інновацій, несприйняттям оновлень і змін; нездатність до виконання будь-якої іншої діяльності.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що структура готовності студентів ЗВО до інноваційної професійної діяльності представлено чотирма компонентами: мотиваційно-ціннісним, когнітивно-діяльнісним, комунікативним, творчо-рефлексивним. Вони характе-

ризують готовність до інноваційної професійної діяльності як результату якісної підготовки. Сучасний освітній процес має бути спрямований саме на набуття зазначених якостей та необхідності давати право вибору найбільш доступним і зручним формам навчання у ЗВО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васянович Г.П. Вибрані твори: у 7 т. / Г.П. Васянович. Т. 5: Збірник наукових праць. Львів: Норма, 2015. 460 с.
2. Ковальчук О. М. Методичні рекомендації щодо підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності / О. М. Ковальчук. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 68 с.
3. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392с.
4. Печерская Э. П. Методология формирования инновационного компонента профессиональной деятельности специалиста в условиях высшей школы: дис. на соискание науч. степени доктора пед. наук: 13.00.08 / Э. П. Печерская. Тамбов, 2003. 388 с.
5. Слостенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / Виталий Александрович Слостенин. М.: Магистр, 2003. 308 с.
6. Ничкало Н.Г. Ключові напрями педагогічних досліджень з проблем використання інформаційно-телекомунікаційних технологій // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб.наук. пр. Львів: ЛДУ БЖД, 2006. С. 21-29.
7. Шапран О.І. Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 О. І. Шапран. Київ: Б.в., 2008. 40 с.

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В МОВЛЕННЄВО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПОШУКОВО-РОЗВІДУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)

Тихан О.В.

магістрантка 2 курсу факультету дошкільної педагогіки та психології
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»,
м.Одеса, Україна
науковий керівник: д.п.н., доцент **Руденко Ю.А.**

Анотація: у статті висвітлено результати пошуково-розвідувального експерименту

Ключевые слова: комунікативно-речевые умения, рече-ігрова діяльність, пошуково-розведувальний експеримент.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєві уміння, мовленнєво-ігрова діяльність, пошуково-розвідувальний експеримент.

Key words: communicative speech skills, speech-game activity, search and reconnaissance experiment.

З метою з'ясування стану проблеми розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь старших дошкільників в мовленнєво-ігровій діяльності в практиці дошкільної освіти було проаналізовано плани навчально-виховної роботи вихователів старшої групи закладів дошкільної освіти №10 та №73 м.Одеси. Визначалось, як часто вихователі старшої групи планують ігри на розвиток комунікативно-мовленнєвої компетенції та які саме види ігор пропонують дітям. Також для з'ясування стану розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь старших дошкільників було проведено анкетування вихователів та батьків. В анкетуванні брали участь 10 вихователів та 50 батьків дошкіль-

них навчальних закладів №10 та №73 м. Одеси.

На перше запитання «Що таке мовленнєва діяльність?» 60% респондентів – дали правильні відповіді, визначили її як «активний, цілеспрямований процес створення та сприйняття висловлювань, що здійснюється за допомогою мовних засобів під час взаємодії людей» – 17% визначили як «обмін, сприйняття думок» – 23% визначили як «просто спілкування». На запитання «Якими методами і прийомами Ви користуєтесь для підвищення рівню розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь дошкільників?», було одержано такі відповіді: – 35% – «бесіда з дітьми», 35% – «творчі

ігри», 30% – «ігрові, проблемні ситуації». На третє запитання «Якими засобами користуєтеся у процесі комунікативно-мовленнєвої діяльності з дітьми?» респондентів – 30% визначили «вербальні» – 70% визначили «вербальні й невербальні». На запитання «Що таке комунікативно-мовленнєва діяльність?» – 80% вихователів відповіли: «обмін інформацією, уміннями, результатами діяльності», – 20% визначили: «здатність ділитись думками, емоціями, враженнями». На п'яте «На яких заняттях Вами здійснюється робота з розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь дошкільників?», 80% вихователів відповіли: розвиток мовлення, художня література, тощо, 20% «вихователів вважає, що розвиток культури мовлення здійснюється на всіх заняттях». На шосте запитання «Яку функцію виконує мовленнєво-ігрова діяльність?» – 85% вихователів відповіли: «пізнавальну й розважальну функцію», – 15% визначили: «функцію мовленнєвого спрямування».

Відповіді респондентів на наступне запитання «Яким чином Ви організовуєте взаємодію з батьками у напрямку розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь дітей?» – 80% вихователів відповіли: «індивідуальні консультації», – 20% відповіли: «тематичні батьківські збори».

В анкетуванні для батьків стояли такі питання: «Чи замислювалися Ви про те, як спілкується Ваша дитина?» – 80% батьків відповіли: «Замислюююсь» – 20% «Не завжди». На друге питання: «Чи слухаєте Ви, що говорить Ваша дитина?» – 70% відповіли:

«Так», – 30% «Так, але не завжди вслухаюся що саме». На питання «Як ви вважаєте, хто повинен займатися розвитком мовлення дитини? (Батьки чи заклад дошкільної освіти)» – 80% відповіли: «батьки та заклад дошкільної освіти», 20% «заклад дошкільної освіти». На третє питання «Хто з членів сім'ї більше приділяє уваги дитині у спілкуванні з ним?» – 60% відповіли: «Більше мама», 30% «Однаково мама й батько», 10% «Бабуся». На питання «Чи граєте Ви зі своєю дитиною?» і «Які ігри для розвитку мовлення є у вас вдома?» – 90% відповіли: «Так, гра Дні тижня, Говори навпаки, Якщо я.., тощо», 10% «Не маю часу».

Відповіді респондентів на останнє запитання «Чи компетентні Ви в питаннях формування у дітей дошкільного віку комунікативно-мовленнєвих умінь або вам необхідна допомога педагога?» – 80% відповіли: «Компетентні, але не відмовлюсь від поради педагога», 20% «Потрібна допомога». Отже, результати анкетування засвідчили середній рівень теоретичної (знання термінології) і практичної (використання методів, прийомів) підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до роботи над розвитком комунікативно-мовленнєвих умінь дошкільників та недостатню роботу батьків з дітьми яка спирається на їх подальший мовленнєвий розвиток.

Отже, виникає нагальна потреба в розробці методики розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності.

АТМОСФЕРА ДОВІРИ – УМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Конончук І.В.

старший викладач

кафедри іноземної філології і перекладу НУБіП України, м. Київ

Балас М.,

студентка

Виховне середовище освітнього закладу визначає процес виховання, але при цьому не враховуються умови розвитку педагогічної культури вчителів та батьків учнів. Педагогічне середовище – це сфера творчого педагогічного спілкування (О. М. Анохін), педагогічного впливу (А. М. Анохін. Н. Ю. По-сталюк). Ще одне поняття «атмосфера» – це навколишні умови, обстановка (товариська атмосфера, атмосфера довіри), яка педагогічно характеризує створення сприятливих (або несприятливих) умов для розвитку та саморозвитку особистості.

Німецький педагог О.Ф. Больнов розуміє під визначенням педагогічної атмосфери «всі відповідні відчуття умови та людські відносини, які існують між вихователем та дитиною, які складають задній план для кожної окремої виховної поведінки»[1]. Педагогічна атмосфера за Больновим має принципове значення для успішного виховання. Він вважає, що не тільки певні людські настанови сприятливі для виховання, а й глибше, що «вони повинні бути в наявності як необхідні передумови, щоб взагалі, щось подібне до виховання змогло удатися»[1]. Знаменно, що Больнов називає Песталоц-

ці єдиним винятком, який в обох останніх листах свого твору «Як Гертруда вчить своїх дітей» чітко відзначив, як укоренилися відношення маленької дитини до матері у більш пізньому віці, які були позначені вдячністю І слухняністю завдяки любові та довірі. Все ж таки Больнов дотримується думки, що ці визначення Песталоцці залишалися надто невизначеними. Також Песталоцці не знайшов зрозумілої та переконливої назви для цієї виховної та плідної атмосфери, так що його ініціатива залишилася в цьому відношенні без вірного успадкування.

Больнов виходить з того, що у педагогічної атмосфери є «два взаємозамінних та відповідно доповнюючих один одного напрямки»[2], а саме, «відповідна відчуттю установка дитини до дорослого та інша, яку доросла людина зі свого боку проявляє до дитини»[2]. Тільки подвійна перспектива від дитини та від вихователя може визначити суть педагогічної атмосфери, в той час як Песталоцці опирався на першу перспективу. Проте, Больнов намагається розробляти не тільки ці дві перспективи педагогічних відносин, а й продовжує розглядати оточення. Педагогічне відношення значить не

тільки тісне особисте ставлення однієї дитини до конкретної людини, а й воно повинне охоплювати в той же час загальний настрій, який направлений «не тільки на іншу людину, а в цілому охоплює світ» [2].

Другою необхідною вимогою Больнов називає атмосферу необтяжливої радості та підкреслює, що вона повинна оточувати життя молоді і відкривати світ. Значення настроїв за Больновим полягає в тому, що вони представляють основу душі у якості нижчого рівня всього психічного життя і складають «основний настрій людського буття». Цю думку Больнов докладно розвинув у своєму творі про суть настроїв. При цьому в дискусії з Гайдеггером Больнов звернув увагу на те, що не тільки у настрої страху є цей фундаментальний характер в гайдеггерівському сенсі, а й ствержував, що основна протилежність веселих і сумних, піднесених та зажатих настроїв має вихідний пункт. Через поганий настрій хмурнішає та відчужується життя. Радісний настрій навпаки відкриває людині світ і сприяє збільшенню психічних сил. Цю дію, полярну протилежним настроям, вважає Больнов особливо важливою для дітей тому, що вони в силу своєї незривності

більше піддаються впливам настроїв ніж дорослі. Виходячи з цього, Больнов бачить основне завдання виховання: сприяти плідним настроям, та навпаки усунути шкідливі або допомагати їх долати. Це дуже важливо, тому що все виховання, а особливо, шкільне виховання постійно перебуває в не-

безпеці перебільшувати серйозність життя та пригнічувати веселий сміх і всі інші ознаки дитячої неупередженості. Больнов діагностує цю тьмяність як професійну хворобу вихователя, який повинен бачити в цьому небезпеку і усвідомлено захищатися від неї. Больнов висловлює цю думку одним реченням тільки веселий вихователь – це хороший вихователь тому, що в той же час тільки він в змозі поширювати радість, щоб повести за собою молодь» [2].

Так, готовність до педагогічної діяльності визначається, як характеристика потенційного стану вчителя, дотичне його професійної діяльності. В цілому, готовність до дії трактується, як стан мобілізації усіх психофізичних систем людини, що забезпечують ефективно виконання професійних дій. Під готовністю розуміють озброєність людини необхідними для успішного виконання дій знаннями, вміннями та навичками; нагальну реалізацію програми дій у відповідь на появу визначеного сигналу.

Зміст поняття «готовність» психологи та педагоги розглядають як: єдність трьох компонентів (когнітивного, емоційного, пов'язаного з поведінкою) (Д. Катц, М.Смит); сукупність мотиваційних, пізнавальних, емоційних, вольових якостей особистості (Ю.М. Кулюткин); передумову цілеспрямованої діяльності, її реалізації, стійкості та ефективності (К.М. Дурай-Новакова, М.І. Д'яченко); новоутворення (Л.С. Виготський); психічний стан (А.Й. Капська, А.Г. Мороз, В.О.

Сластьонін). Проте наведені точки зору не суперечать одна одній, а доповнюють, розкриваючи різні аспекти складного поняття. Слід зазначити, що всі автори розглядають готовність як передумову успішної професійної діяльності людини.

У педагогіці й психології існує велика кількість дефініцій цього поняття. Готовність – це: настанова, аттїтюд, очікування, намір, феномен, явище, властивість, пильність тощо. Ми поділяємо точку зору А.Ф. Линенко, яка розглядає готовність як цілісне стійке утворення, що мобілізує особистість на включення до діяльності. На думку дослідника, готовність не є вродженою, а виникає в результаті певного досвіду людини, заснованого на формуванні його позитивного ставлення до означеної діяльності, усвідомленні мотивів і потреби в ній, об'єктивзації її предмета та способів взаємодії з ним.

Розглядаючи поняття «професіоналізм», необхідно зазначити, що воно має декілька значень: 1 – це заняття чим-небудь як професією; 2 – ступінь майстерності; 3 – оволодіння основами й глибинами будь-якої професії. В довідковій літературі професіоналізм визначається, як «набута під час навчальної та практичної діяльності здатність до компетентного виконання трудових функцій; рівень майстерності та вправності у певному виді занять, відповідний рівню складності виконуваних завдань».

Список літератури

1. Bollnow O, F, Die pädagogische Atmosphäre: Untersuchungen über die gefühlsmäßigen zwischenmenschlichen Voraussetzungen der Erziehung, 1964, S.11-13
2. Bollnow O. F. Die pädagogische Atmosphäre, in: Das Studienseminar, Bd. 6, S.4
3. Макаренко А. С. Проблемы школьного советского воспитания//Соч. – Т. V.-С.118
4. Хайдеггер М. Время и бытие. -М.: Республика. 1994, с. 20-24

ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА

Конончук І.В.

старший викладач

кафедри іноземної філології і перекладу НУБіП України,
м.Київ

Зінич В.,

студентка

Загальновідомо, що педагог реалізує два основних соціальних завдання – навчання й виховання підростаючого покоління. Незмінно залишаючись провідними в його професійній діяльності, ці взаємопов'язані завдання згідно вимогам, що ставляться до школи тією чи іншою історичною епохою, наповнюються конкретним змістом й отримують специфічну спрямованість.

Зазначимо, що питання про те, яким бути вчителю й наскільки широким має бути спектр його професійно-значущих якостей, знань, умінь і навичок хвилювало педагогів уже давно. Питання, пов'язані з особистістю та діяльністю вчителя, часто висвітлювались в їхніх працях.

Готовність до педагогічної діяльності визначається, як характеристика потенційного стану вчителя, дотичне його професійної діяльності. В цілому, готовність до дії трактуються, як стан мобілізації усіх психофізичних систем людини, що забезпечують ефективне виконання професійних дій. Під готовністю розуміють озброєність людини необхідними для успішного виконання дій знаннями, вміннями та навичками; нагальну реалізацію програ-

ми дій у відповідь на появу визначеного сигналу.

В сучасній психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення поняття професіоналізм. Кожен із дослідників, що оперує цією категорією, виокремлює її домінуючий компонент чи співвідносить поняття «професіоналізм» з близькоспорідним, на його думку, поняттям. Так, дослідники пов'язують професіоналізм із самоосвітою (К. Левітан), вважають, що воно близьке до поняття «професійний потенціал» (І.П. Підласий), бачать у ньому компонент соціальної зрілості педагога (В.В. Радул), розглядають професіоналізм як наявність знань і вмінь учителя (В.Я. Синенько).

Культура діалогу кожного викладача і майбутнього фахівця є частковим процесом, що в якості складника входить до цілісного та надвичайно складного процесу саморозвитку особистості. На думку С.М. Амеліної, сутність процесу підвищення рівня культури діалогу у рамках саморозвитку людини полягає у самовдосконаленні і самовихованні для більш повного задоволення однієї з основних людських потреб – потреби у самореалізації [1].

Посилення інтересу до проблеми виховання майбутніх фахівців відбувається в так звані переломні періоди соціально-економічного розвитку суспільства, змін у політичній сфері. В епоху інтенсивної міжнародної інтеграції, інформаційного, культурного обміну та співробітництва з новою силою та актуальністю постає питання інтернаціонального, громадського, морального, культурного виховання. Особливого значення набуває формування особистості студента як громадянина суспільства, який володіє глибокими професійними знаннями, культурного, соціально активного, який з повагою ставиться до духовних цінностей та традицій, моральних та етичних устоїв.

Необхідне подальше осмислення та розробка категорії виховання в нових суспільно-політичних умовах, оскільки цілісно сформованої системи виховної роботи в процесі освітньої діяльності поки що не створено. Всебічний характер проблеми вузівського виховання дозволяє викладачам іноземних мов виділити певні орієнтири в своїй педагогічній діяльності. Це, перш за все, гуманізація та гуманітаризація технічної освіти, суть якої полягає у введенні молодой людини у світ культурних цінностей країни, мову якої вона вивчає, порівнюючи з Україною та не принижуючи роль та гідність останньої. Через пізнання цієї різноманітності особистість створює індивідуальний життєвий проект.

Так, І.А. Зязюн зазначає, що складовими професіоналізму в будь-якій

професії є компетентність і озброєність системою вмінь. Але в педагогічній діяльності, на його думку, для професіоналізму мало лише цих компонентів. Необхідні певні особистісні якості, тому що сам педагог є інструментом впливу на учня. І цей інструмент – його душа. О.А. Дубасенюк також вважає педагогічну компетентність одним із показників / професіоналізму, додаючи до неї професійно-педагогічну спрямованість і педагогічні здібності.

Представники іншої точки зору (СІ. Ісаєв, С.Г. Косорецький, В.М. Слободчиков) під поняттям «професіонал» розуміють сукупність понять «особистість» і «майстер». Професіонал розглядається ними як цілісний суб'єкт, вільний і відповідальний в проектуванні, здійсненні та творчому перетворенні власної діяльності.

Цієї ж точки зору дотримується і І.Д. Багаєва. Однак при цьому вона вважає, що професіоналізм є поняттям більш високого рівня, ніж «майстерність», оскільки останнє засноване більш на практичних прикладних вміннях педагога.

Загальновідомо, що педагог реалізує два основних соціальних завдання – навчання й виховання підростаючого покоління. Незмінно залишаючись провідними в його професійній діяльності, ці взаємопов'язані завдання згідно вимогам, що ставляться до школи тією чи іншою історичною епохою, наповнюються конкретним змістом й отримують специфічну спрямованість.

Зазначимо, що питання про те, яким бути вчителю й наскільки широким має бути спектр його професійно-значущих якостей, знань, умінь і навичок хвилювало педагогів уже давно. Питання, пов'язані з особистістю та діяльністю вчителя, часто висвітлювались в їхніх працях.

Я.А. Коменський вважав, що людина, що обрала вчительство своєю професією, повинна бути чесною, діяльною, наполегливою, живим взірцем доброчесності, яку має прищеплювати учням, бути людиною освіченою та працелюбною, безмежно любити свою справу, ставитися до учнів по-батьківськи, збуджувати в них інтерес до знань.

І.Г. Песталоцці вказував, що вчитель мусить бути сповнений любові, мудрості, цінувати порядок, уміти володіти собою; учні повинні довіряти йому; він має бути здатним побачити в кожній дитині її призначення й допомогти їй відбутися як особистості.

А.В. Дистервег вказував на те, що хороший учитель повинен не тільки досконально володіти предметом, а й любити свою професію та дітей; вважав, що вчителю треба знати історію, літературу, а також весь час слідкувати за новими працями з педагогіки, психології й методики; надавав велике значення озброєнню вчителів практичним педагогічними вміннями й навичками.

Тут надзвичайно важливо знайти як загальний стиль спілкування, так і

ситуативний підхід до людини. Авторитет повинен здобуватися не через механічне встановлення дистанції, а через взаєморозуміння, в процесі спільної творчої діяльності. Такий стиль спілкування відрізняв діяльність В. О. Сухомлинського. Таке спілкування можна розглядати як передумову успішної спільної навчально-виховної діяльності. Захопленість спільною справою – джерело дружності, і одночасно дружність помножена на зацікавленість роботою, породжує спільний плідний пошук. Говорячи про систему взаємин педагога з вихованцями, А. С. Макаренко стверджував, що педагог, з одного боку, повинен бути старшим товаришем та наставником, а з іншого – співучасником спільної діяльності. Необхідно формувати дружність як певний тон у відносинах педагога з колективом.

Література:

1. Амелина С.М. Культура діалогу як основна характеристика якості професійного спілкування. ПЕДАГОГІЧЕСКИЕ ИЗДАНИЯ / е-журнал «Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития» / Архив номеров / Выпуск №2 [2009] /
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Зяницький М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система. – Кемерово, 2000. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hpsy.ru/public/x2753.htm>.

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ: ЗМІСТ, ЗАВДАННЯ, СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Пантюк Тетяна Ігорівна

доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Пантюк Микола Павлович

доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Ключові слова: неформальна освіта, громадянська освіта, громадянське суспільство, громадянська культура, громадянсько-педагогічні компетенції.

Процес становлення державності в Україні в умовах сьогодення відзначається суперечливістю, складністю, драматичністю, наявністю внутрішніх і зовнішніх викликів та ризиків. Традиції авторитарності і тоталітарності радянського періоду наклали значимий негативний відбиток не лише на функціонування громадянського суспільства, але й у значній мірі змінили свідомість людей.

Історія доводить, що авторитарність державного устрою і тотальна залежність від неї усіх суспільних інституцій гальмує розвиток країни в цілому і негативно впливає на становлення особистості зокрема. З огляду на це формування громадянської культури особистості засобом громадянської освіти і виховання в умовах сьогодення є пріоритетним завданням усього суспільства у соціальній, культурній, освітній сферах. Важливі завдання стоять і перед педагогічною наукою у її теоретичній та прикладній площинах.

Усі сучасні реформи відображають необхідність і важливість формування громадянсько-педагогічних компетенцій у всіх вікових категорій населення, без них процес розбудови громадянського суспільства в Україні реально відбутися не може. У новому Законі України «Про освіту» чітко і однозначно вказано на пріоритетність громадянської освіти та її незаперечну роль у житті країни та окремої особистості: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього

рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3].

Тема громадянської освіти усіх вікових категорій населення активно досліджується сучасними науковцями і відображає сутність громадянських цінностей, завдання організації освітнього процесу у руслі громадянознавства, особливості підготовки педагога до реалізації завдань громадянської освіти, соціальні аспекти громадянознавства, специфіку й особливості андрагогіки тощо [1; 2; 4; 7]. Найбільш повно і детально проблеми громадянської освіти та виховання представлені у роботах О.Вишневського, П.Ігнатенко, Н.Косаревої, В.Курило, В.Поплужного, Н. Сейко, О.Сухомлинської та ін. Вчені не лише теоретично обґрунтовують зміст та завдання громадянської освіти, але й досліджують прикладні шляхи запровадження неформальної освіти для усіх верств населення, вважаючи, що без громадянознавчих компетенцій культура особистості не буде цілісною, що своєю чергою гальмуватиме поступ суспільства.

Завданням громадянської освіти є якісна і всебічна підготовка різновікового населення країни до виконання ролі громадянина. Відомий теоретик громадянської освіти Емі Гутман трактує громадянську освіту як «культивування чеснот, знань і навичок, необхідних для участі у політичному та соціальному житті». При цьому громадянська освіта, на переконання вченої включає в себе неформальні соціальні інститути (сім'я, бібліотеки, церква,

громадські організації, профспілки, спортивні об'єднання, ЗМІ тощо) [2].

Громадянське (цивільне) суспільство – це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації і самоврядування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій, яка захищена необхідними законами від прямого втручання і регламентації з боку держави і в якій переважають громадянські цінності [5]. До найважливіших слід віднести: свободу, рівність громадян, повагу до приватної власності, самовідповідальність, верховенство права тощо [1, 306]. Усвідомлення і привласнення цих цінностей може відбуватися спонтанно, у рамках щоденного буття людини, проте такий процес буде тривалим і не завжди успішним. Організована громадянська освіта під керівництвом фахових педагогів допоможе людині будь якого віку реалізувати свій життєвий потенціал при найменшій втраті часу, життєвої енергії, уникаючи помилок та використовуючи уже існуючий кращий досвід як вітчизняний так і світовий.

Алексіс де Токвіль, французький дослідник громадянського суспільства у книзі “Демократія в Америці” (1832 р.) акцентував увагу на необхідності формування свідомого та інформованого громадянина. Токвіль обґрунтував соціокультурний підхід до розуміння громадянського суспільства, акцентував увагу на моральному та соціопсихологічному впливові громадських асоціацій. Саме ці організації формують “місцеві і особис-

ті свободи”, створюють необхідне для демократії активне соціальне поле, поширюють дух солідаризму, терпимості та кооперації, а також створюють ситуацію наявності “пильного громадського ока”, яке повсякчас стежить за владою [8].

Сутність громадянської освіти полягає у вмінні відстоювати власні права, сумлінно виконувати взяті на себе обов’язки, формувати вміння боротися за суспільну рівність і справедливість, продукувати здатність брати активну і свідому участь у житті спільноти, громади, держави тощо.

Організована таким чином формальна і неформальна освіта має на меті витворити таку людину, яка зможе протистояти негативам, не втрачаючи здобутих у процесі громадянської освіти та виховання цінностей [6].

В освітніх системах розвинених країн вкоренилася тенденція організації освіти людини протягом усього її життя. Такі ж тенденції прослідковуються і в Україні з огляду на стрімкі процеси суспільного розвитку, які спостерігаються в умовах сьогодення. Школа, на жаль, не може забезпечити усіх тих потреб людини в освіті, які диктує стрімкий розвиток науки, технологій, техніки тощо.

Розвиток системи неперервного навчання разом із утвердженням суспільства знань є своєрідним соціальним наслідком глобалізації, технологізації та інформатизації світового життєвого простору людини. Освіта тепер не може обмежуватися лише кількома роками лише на початку життя люди-

ни, а потребує системності, тривалості, варіативності з урахуванням викликів соціуму.

Неформальна освіта може сьогодні стати тією важливою ланкою усього культурно-освітнього процесу, оскільки її характер змінності, не прив’язаності до статичних освітніх структур, динамічності та варіативності дозволяє створювати таке освітнє поле, де людина будь-якого віку зможе задовільнити свої освітні потреби і реалізувати наявний життєвий потенціал. Це у цілковитій мірі стосується її складової громадянської освіти.

До сфери неформальної освіти відносять тренінги, курси, індивідуальні заняття під керівництвом тренерів чи репетиторів тощо. Особливо важливим є те, що неформальна освіта не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень щодо учасників, не є статичною у часі, вона володіє особливим інноваційним потенціалом, тут апробуються новаторські методики та сучасні й альтернативні технології навчання.

У сучасних видах неформальної освіти робиться спроба запровадження курсів та тренінгів громадянознавства, які б дали змогу людині не лише виробити певні компетенції у цій сфері, але й долучитися до діяльності громадянських інституцій, які функціонують у державі, позашкільних закладів, організацій, об’єднань, рухів, громад тощо.

Важливим завданням неформальної освіти є вироблення стратегії фор-

мування громадянської культури особистості, яка передбачає свідоме і об'єктивне ставлення громадян до політичної системи, виробляє у громадянина відчуття балансу між соціальною активністю і пасивністю, спонукає людину дотримуватися прав та виконувати обов'язки громадянина і вчить вимагати від державних інституцій узаконених прав кожного громадянина.

Отже, питання громадянської освіти активізувалися в умовах сьогодення у зв'язку із потребою удосконалення державного механізму та побудовою громадянського суспільства у ньому. Вважаємо, що формальна і неформальна освіта мають рівні можливості для реалізації завдань громадянської освіти. Слід, на нашу думку, реалізувати не лише спеціальні заходи щодо навчання громадянських цінностей, але й формувати громадянсьознавчі компетенції, спрямовувати діяльність на участь в акціях, проектах, різноманітних формах неформальної освіти тощо.

Список використаної літератури:

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2006. – 608 с.
2. Громадянська освіта в школах України. Що це? // http://deti.zp.ua/show_article.php?a_id=506263
3. Закон України «Про освіту» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
4. Ігнатенко П., Косарева Н., Поплужний В. Громадянське виховання учнів в умовах українського державотворення // Рідна школа. – 1996. – №3.
5. Кін Джон. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення. Переклад з англ. – Київ: “К.І. С.” / “АНОД”, 2000. – С.78
6. Колодій А. Історична еволюція громадянського суспільства та уявленнь про нього (формування ідеалу) // www.ji.lviv.ua/n21texts/kolodij.htm
7. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (проект) // Шлях освіти. – 2000. – №3.
8. Alexis de Tocqueville. Democracy in America. Edited and abridged by R.D. Heffner. – New York: Penguin Books, 1984. – P. 198.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Хлопик Ірина Ярославівна

аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

*Математика це мова
плюс міркування.*

Р. Фейнман

Ключові слова: *математична лінгвістика, диференціація, метод оптимізації.*

В умовах сучасного періоду розвитку суспільства в нашій країні перед школою стоїть складне та відповідальне завдання – забезпечувати прогрес учня, тобто завжди має бути присутня віра учителя в сили учня, яка стимулюватиме його рухатись вперед, не покладаючи сил. Навіть Сухомлинський Василь Олександрович у своїх працях неодноразово писав про любов вчителя до учня і називав його – завтрашнім учителем. «Пам'ятайте, що можливості і сили людські невичерпні. Учень може весь рік чогось не розуміти, чогось не вміти, та ось настав момент, коли він зрозумів, зумів. Внутрішні ходові сили для такого «осяння» – я так назвав би це пробудження думки – нагромаджуються в дитячій свідомості поступово, і нагромаджуємо ці сили ми, педагоги, своєю вірою. Ніколи не треба поспішати і розчаровуватися.» [1]

«Провідна роль зв'язків математики зі спорідненими навчальними предметами у формуванні наукового світогляду, прикладних умінь учнів є за-

гально визнаною. Однак у контексті вирішення проблеми інтеграції різнорідних знань набуває актуальності реалізація тих зв'язків, що об'єктивно існують у багатомірному освітньому просторі між математикою і гуманітарними науками. Зазначимо, що специфіка цих зв'язків полягає в тому, що часто вони мають опосередкований характер, і навіть досвідченим вчителям складно визначити шляхи їх можливої реалізації. Ефективність значною мірою залежить від координації знань учнів з різних навчальних дисциплін.» [2]

Отже, запровадження уроку математичної лінгвістики у навчальний процес – це експериментальний метод, і як додатковий урок сконцентрований на всезагальному розвитку учнів та підняттю рівня інтелектуальних можливостей. Даний метод є новизною для української школи і більше зосереджений на розвиток пізнавальних інтересів школярів і саме тому необхідністю є створення сприятливих умов для ре-

алізації індивідуальних можливостей кожної зокрема дитини.

Мене дуже зацікавив спосіб диференціювання навчальної роботи, який запроваджує заслужений вчитель України Балахівської середньої школи С.П. Логачевська. «Ключовими елементами її підходу є прийом багаторазового пояснення нового матеріалу, вибір учнями завдань для самостійної роботи на основі самооцінки своїх можливостей, завершення уроку виконанням спільної частини (роботи). Учителя найбільш турбує, як запобігти труднощам, не допустити відставання слабких дітей і водночас не стримувати темпу зростання сильних учнів. Її діяльність до уроку і під час навчання підпорядкована меті: кожен учень повинен дістати таке навантаження, яке відповідає його можливостям, а обов'язок учителя – створювати умови для активізації зони найближчого розвитку всіх дітей. Отже, в її роботі є постійне орієнтування на близькі й віддалені результати навчання.» [3]

«Диференціація передбачає всеосяжне пристосування змісту і процесу навчання до індивідуальних можливостей кожного учня. Застосування диференціації на практиці передбачає:

1) вивчення типологічних особливостей учнів та рівня їхньої успішності з метою загальної оцінки їхніх можливостей;

2) організаційне розв'язання проблем диференціації, наприклад поділ групи на підгрупи з урахуванням навчальних можливостей учнів. виділення окремих підгруп слабших або силь-

ніших учнів;

3) вивчення вимог програми і структури змісту навчального предмета під кутом зору його можливого скорочення, розширення, спрощення, дозування, градування;

4) побудова на цій основі апарату різномірних навчальних задач і вибір методів та форм їх вирішення.» [4]

Аналізуючи специфіку диференціації на уроках математичної лінгвістики, зрозуміло що це дуже ефективний метод оптимізації навчально-виховного процесу. Освітні системи, що функціонують на базі навчальних закладів, зосереджені більше на стандартних чи типових дисциплінах (тобто математика, фізика, українська мова), а експериментальні та новітні дисципліни все ще доопрацьовуються та удосконалюються. Навчання школярів нової дисципліни передбачає комунікативну спрямованість, використання ігрової діяльності учнів, психолого-педагогічних прийомів, що оптимізують навчальну діяльність дітей, обов'язковим має бути застосування інформаційно-комунікативних технологій. Першочерговим завданням новітніх предметів є розкриття творчого потенціалу особистості. Інтелект, знання, працелюбність, допитливість, творчі здібності, уявлення, наполегливість – це ознаки творчої особистості.

Усі зусилля педагога мають бути спрямовані на те, щоб знайти такі способи навчання, які б не розділяли дітей у класі і в той же час забезпечили кожному відповідні щодо його здібностей можливості.

Диференціація має переслідувати головну мету – надати можливість усім учням позбутися почуття ущербності і водночас відчуття радості праці. А це можливо лише за умов дійсно демократичних, гуманних стосунків вчителя і учнів, в атмосфері доброзичливості та співробітництва. «Якщо ж диференціацію здійснювати авторитарно, вона лише «узаконить» навчальну нерівноправність дітей і сприятиме формуванню почуття соціальної несправедливості.» [4]

Принципи диференційованого підходу:

- 1) різнорівневі контрольні і самостійні роботи;
- 2) диференційоване домашнє завдання;
- 3) диференційована робота на уроці (індивідуальні завдання, робота в однорідних групах);
- 4) розробка різнорівневого дидактичного матеріалу;
- 5) створення таблиць, зразків розв'язання.

Дитина постійно розвивається і дуже важливим фактором є умови, в які вона потрапляє, тобто у колі більш успішних однолітків у дитини з'являється більше шансів для свого розвитку. Вчитель нової школи повинен перш за все бачити плюси та досягнення своїх учнів. Відкрито дітей між собою порівнювати не можна, адже цим створюється нездорова конкуренція та почуття заздрості між однокласниками. Але праця на межі можливостей – головна умова розвитку.

«Диференційоване навчання у практичній діяльності вчителя може виражатися в тому, що всі учні отримують завдання однакової складності, але слабшим під час їх виконання надають індивідуальну допомогу, або ж слабшим учням дають окремі, посилені для них завдання. Іншим учням пропонують легкі завдання, згодом ускладнюють додатковими завданнями, яке вони виконують індивідуально, відносно своїх можливостей. Загалом диференціювати завдання можна за змістом, за кількістю завдань, за ступенем їх складності, за ступенем самостійності їх виконання.» [5]

Досить ефективним та складним видом диференційованого навчання є поділ на групи відносно можливостей учнів, де кожен буде мати своє самостійне завдання (яке б містило проблему), бо саме самостійна робота дає поштовх до прогресу.

У практиці такого поділу використовують методики Ю. Бабанського, який увів поняття реальних навчальних можливостей учнів. Їх зміст визначають такі критерії:

- 1) психологічні компоненти (здатність до аналізу, синтезу, порівняння, вміння виділяти суттєве, робити узагальнення, раціональність, самоствійність, темп мислення, пам'ять, увага);
- 2) навички навчальної праці (самоконтроль, планування, темп обчислення, організованість в навчальній роботі, дотримання розпорядку дня);
- 3) окремі компоненти вихованості (наполегливість у навчанні, старан-

ність, свідомо навчальна дисципліна, ставлення до навчання);

4) позашкільний вплив сім'ї та од-
нолітків;

5) біологічні компоненти (фізична працездатність, стан здоров'я, дефекти).

«З урахуванням цих критеріїв учнів за їх можливостями можна поділити на такі групи:

1) учні з дуже високими навчальними можливостями;

2) учні з високим рівнем навчальних можливостей;

3) учні з середніми навчальними можливостями;

4) учні з низькими навчальними можливостями.» [5]

Навчання у групах сприяє використанню відповідних методів – пошукових та творчих, створює умови для використання колективного рішення заданої проблеми, але з індивідуальним підходом. Важливим є спілкування однолітків у групі, що розвиває їхні комунікативні якості.

Епоха універсализації освіти, енциклопедичних знань відходить у минуле. Темпи сучасного життя потребують більш раннього визначення сфери подальшої професійної підготовки. Таку можливість надає школярам диференціація освіти.

«Диференціація – процес та результат створення відмінностей між частинами освітньої системи. « [6]

Чинники, які забезпечать хорошу диференціацію на уроках математичної лінгвістики:

1) роль інформації має бути незначною;

2) важливими є задачі, які містять проблему;

3) звертати увагу на інтерес учнів;

4) підготовка педагога має бути якісною настільки, щоб запропонувати відповідно до кожної дитини окрему проблему.

Отже, новаторство пов'язують із передовим педагогічним досвідом, вважають рушієм прогресу в освітній галузі, вершиною особистісного педагогічного досвіду. На основі новаторства продукують нові педагогічні ідеї, і на цих засадах запроваджують зміни в навчально-виховному процесі. Таким новаторством на сьогодні є математична лінгвістика і диференціація як засіб реалізації цієї дисципліни на уроках у новітній школі. Це процес пошуку та впровадження нового, одночасно із залученням вже напрацьованого роками досвіду, тобто звернення до методик різних вчених.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 томах. Том 5. Статті/ В.О. Сухомлинський // – К.: Радянська школа, 1976. – 637 с.
2. Вагіна Н.С. Напрями реалізації між-дисциплінарних зв'язків математики і предметів гуманітарного циклу / Н.С. Вагіна // Математика в школі. – 2005. – №6. – С. 18–22.
3. Радченко О.Ф. Диференціація навчання на всіх етапах уроку / Радченко О.Ф. // Освітній порта. Класна оцінка – 2012.
4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки / Вишневський О. // – Дрогобич: Коло, 2003. – С. 141
5. Фіцула М.М. Педагогіка / Фіцула М.М. // – Київ: Академія, 2001. – С. 203
6. Волкова Н.П. Педагогіка / Волкова Н.П. // – Київ: Академія, 2001. – С. 359

ОСОБИСТІТЬ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Мітева А.М.

Концертмейстер кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії
Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б.Хмельницького

Ключові слова: національна самосвідомість, формування педагогічних якостей, духовна культура, мистецтво.

У всі часи люди високо цінували моральну вихованість, в новому філософському світогляді, теорії розвитку складних, в тому числі громадських систем моральні ідеали суспільства розглядаються як точка тяжіння в вирі, до якої рухається соціальна система, це об'єктивно є напрямком розвитку суспільства. Глибокі соціально-економічні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, змушують нас розмірковувати про майбутнє України. В даний час підрастаюче покоління часто звинувачують в бездуховності, безвір'ї, агресивності. Актуальність проблеми морального виховання пов'язана з підготовкою освічених, високо моральних людей, що володіють не тільки знаннями, а й чудовими рисами особистості.

В даний час моральному вихованню в школах приділяється велика увага, проте кінцевий результат роботи не завжди задовільний. Однією з причин є відсутність чіткої системи в виховній роботі школи та класних керівників. Система морального виховання включає в себе: розуміння і враховування в

роботі моральний досвід вихованців, правильне співвідношення форм діяльності і освіти на різних вікових етапах, включення моральних критеріїв в оцінку всіх без винятку видів діяльності і проявів особистості дітей. Слід зауважити що дитині важливі не виховні бесіди, а культурна взаємодія як спільне практичне освоєння культурних норм і зразків спілкування і поведінки.

До важливих джерел морального досвіду школярів відноситься мистецтво. Воно повинно бути різноманітним і постійним, пронизувати все життя дитини, насичувати його душу співпереживанням іншим людям. Мистецтво абсолютно незамінне в вихованні, воно розширює, поглиблює і організовує моральний досвід людини, зіштовхує дитину з такою моральною ситуацією, з якою в житті він може і не зустрітися, в навчальному процесі не створити, а в формуванні моральних якостей є важливим. Незамінна роль мистецтва в накопиченні досвіду співпереживання. Мистецтво дозволяє пережити те, що кожна людина в силу обмеженості його

досвіду пережити не може. Співчуваючи героям художніх творів, радіючи їхнім успіхам, вболіваючи їх негараздами, людина стає емоційно багатшими, чуйними, проникливіше, мудрішими. Крім того, мистецтво створює у кожного ілюзію самовідкриття істини, завдяки чому моральні уроки, що містяться в творі, глибоко переживаються і швидше стають надбанням свідомості особистості.

Розвитку моральної свідомості дітей також сприяє їх знайомство з життям, діяльністю, моральними позиціями видатних людей.

У формуванні національної самосвідомості школярів важлива роль надається навчально – методичній літературі. На уроках музичного мистецтва викладач за допомогою музичних творів та літературних текстів безпосередньо виводить учнів на осмислення відносин до людини і суспільства.

Окремо слід відмітити особистість педагога у формуванні національної самосвідомості. Ідейність, моральність, педагогічна спрямованість і естетична культура, професійно-педагогічні, індивідуальні особливості пізнавальних процесів і їх педагогічна спрямованість емоційна чуйність; вольові якості; особливості темпераменту.

Інтегральною якістю особистості вчителя, що виражає його «виховну силу», можна вважати «харизму» (І.В. Бестужев-Лада). У перекладі з грецької слово *harisma* означає «надана милість, дар», в Філософському словнику (1994) воно розшифровується як «надзвичайно великі можливості або виняткова

обдарованість, що сприймаються як милість Бога». Педагога, який володіє харизмою, в вичерпній мірі, відрізняють наступні якості: яскрава індивідуальність; любов до дітей; внутрішня сила, цілісність, цілеспрямованість, притягає дітей і дорослих; «Організаційне і емоційний» лідерство; здатність генерувати ідеї і захоплювати ними; широта і глибина інтересів, цілісний світогляд; впевненість у своїй місії, в правильності обраного ним шляху. На думку автора, педагог, наділений «харизмою», відрізняється високим ступенем напруженості внутрішнього життя, спрямованістю, піднесеним характером духовно-моральної сфери (духовністю). Його характеризує також творче ставлення до дітей, до своєї справи, до світу в цілому. Але, перш за все, він вміє творчо ставитися до самого себе як особистості: використання власних можливостей досягає в такому вчителя своєї вищої форми. Очевидно, що «харизма» вчителя, як вищий ступінь педагогічної обдарованості, пов'язана з його гуманістичним пріоритетом.

У цьому контексті важливо зазначити також, що позитивне самосприйняття, любов до себе так само важлива для вчителя, як і любов до дитини. Ця загальна спрямованість педагогічної взаємодії коригується конкретними рекомендаціями на його адресу:

– щиро ставитися до вихованця і відверто висловлювати своє позитивне ставлення до нього;

– допомагати вихованцю усвідомлювати мету свого розвитку і домага-

тися перетворення цих цілей в мотиви його діяльності; – співпрацювати з вихованцями при плануванні педагогічної діяльності, включаючи навчальну, перетворюючи їх в співавторів освітньо-виховного процесу, відповідальних за його результати;

– організувати навчально-виховний процес з максимальною зручністю для учнів.

Для повороту дитини до духовності та національної самосвідомості вчитель повинен стати носієм вищих духовних цінностей. Необхідно дати поштовх особистісному саморозвитку.

Таким чином, ми не можемо не погодитися з твердженням, що високий рівень самоприйняття обумовлює позитивне ставлення до інших. Вчитель – посередник між дитиною і духовними цінностями минулих і сучасних поколінь. Ці цінності, знання, морально-

етичні норми не доходять до дітей у стерилізованому вигляді, а несуть в собі особистісні риси вчителя, його оцінки. Отже, ефективне здійснення системи виховання дітей шкільного віку цілком залежить від гуманістичної спрямованості особистості педагога.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. – К: Педагогічна думка, 2002. – 516 с.
2. Кузьмина Н. В. Психологическая структура деятельности учителя / Н. В. Кузьмина, Н. В. Кухарева. – Гомель: Гомельск. гос. ун-т, 1976. – 87 с.
3. Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н.В. Кузьмина. – Л.: Ленинград. ун-т, 1967. – 183 с.
4. Кузьмина Н. В. Способность, одаренность и талант учителя / Н. В. Кузьмина. – Л.: Знание, 1985. – 86 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ СТОСУНКІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Канарова О. В.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Щігорова А. М.

студентка II курсу магістратури спеціальності «Дошкільна освіта»
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

На фоні суспільно-економічних перетворень, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, яскраво висвітлюються проблеми у моральному вихованні підростаючого покоління.

Від аморальності в суспільстві потерпають усі. Формування морального обличчя нації – це невідкладна національно-гуманітарна проблема, яка потребує об'єднання зусиль науковців, педагогів-практиків, батьків, державних структур та громадських об'єднань.

Моральність нації – основа духовної стійкості та спадкоємності її історичного буття. Різке прискорення темпів розвитку цивілізації на початку третього тисячоліття потребує пошуку таких нових методів і форм формування моральної свідомості дитини, які б повною мірою враховували турботи й запити нашого сучасника, відповідали його духовним можливостям і сподіванням.

Традиції морального виховання на засадах гуманізму здавна відомі українській педагогіці. Їх витоки – в давньоруських літописах Київської Русі та

Галицько-Волинського князівства, у філософсько-педагогічних концепціях Г. Сковороди, в кращих працях Г. Ващенка, І. Вишенського, Б. Грінченка, М. Костомарова, А. Макаренка, М. Максимовича, П. Могили, І. Огієнка, О. Потєбні, Ф. Прокоповича, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Т. Шевченка та ін. Фундаментальні ідеї морального розвитку особистості висувалися Л. Віготським, А. Макаренко, Ж. Піаже, Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинським.

Важливий вклад у розвиток теоретичних і прикладних проблем формування моральної свідомості, зокрема її ціннісної, емоційної сфер, внесли праці Л. Артемової, І. Бежа, Л. Божович, М. Боришевського, О. Кононко, Н. Монахова, Л. Рувинського, О. Сухомлинської та ін.

Безперечно, найвищою цінністю на землі є не просто розумна, а в першу чергу вихована людина. Саме тому одним із найголовніших людинотворчих засад є формування моральних цінностей.

Гуманність – моральна норма людського суспільства, яка поєднує у собі вимогу поваги й любові до людини, взаємодопомоги і взаємопідтримки в колективній діяльності, повсякденному спілкуванні, в усьому укладі життя. Гуманні почуття і власне емоції як форма їх вираження виступають свого роду психологічним механізмом, за допомогою якого особистість поступово починає сприймати вимоги суспільства як свої власні.

Унікальність дошкільного періоду порівняно з подальшими віковими етапами становлення особистості полягає в тому, що він створює основи саме загального розвитку дитини. У цей період формуються не лише ті якості, що взагалі характеризують поведінку дитини, її ставлення до довкілля, а й такі, що проєктуються на майбутнє [3, с. 8].

Особливо велике значення має питання формування гуманних стосунків у дітей старшого дошкільного віку. Шести-семирічний вік є важливим етапом у житті дитини, бо вона готується до вступу в школу. В цей час у психічному розвитку дітей відбуваються великі зрушення, зокрема, в усвідомленні ними людських взаємин, розширюється сфера спілкування з дорослими і дітьми, формується вміння оцінювати свої вчинки [6, с. 10].

Гуманні почуття шестирічної дитини можуть виявлятися в інтересі до життя іншої людини, у співчутті до її потреб, у захисті скривдженого від кривдника, в умінні поступатися своїми інтересами на користь іншого. У

спілкуванні з дорослими, завдяки соціальному оточенню й навчанню формується особистість, здатна відчувати й емоційно виявляти свої почуття. Однак у більшій частині дітей безпосередні емоції легко витісняють знання про правильне й неправильне, про потрібне й заборонене [4, с. 9].

Український філософ Г. Сковорода вважав, що формування моральної свідомості індивіда – найважливіше завдання всіх і кожного. Найкраща людська риса на думку філософа – доброта, а її вияв – добродійність. Добро властиве кожному від природи і є найдоступнішим, як вода і повітря. Г. Сковорода мріяв про вільну духовну людину, в якій гармонійно поєднано матеріальне і духовне, яка живе в гармонії з природою, власною совістю і Богом. Він створив етичний ідеал гуманної, вільної, незалежної людини з високим почуттям обов'язку, котра володіє скарбом “спокою нерушеного”, “здоров'я міцного”, “серцем незламним”, “зрівноваженим духом”, “мудрою розсудливістю”, “веселістю ясною”, “дружбою, що цінніша за все” [1, с. 6].

Велику увагу розробці питань морального виховання приділяв А. Макаренко. Педагог, письменник, він створив наукову методику виховної роботи з дитячим колективом. В часи найбільш важких випробувань він вірив в торжество ідей гуманізму, мужньо взявши на себе відповідальність за виховання нової людини. Він наголошував, що “виховання – процес соціальний в найбільш повному змісті.

Зі всім світом навколишньої дійсності дитина входить в безмежну кількість відносин, кожне з яких розвивається, переплітаючись з іншими відносинами, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини” [5, с. 9].

Формування гуманних стосунків починається з контактів дитини із іншими людьми – дорослими, однолітками, молодшими дітьми. У спільній діяльності і спілкуванні, якщо вони правильно побудовані, виникає спільність емоційних переживань, з’являється можливість збагачення почуттями іншого [2, с. 4].

В дошкільному віці закладаються основи соціальної компетентності дитини: вміння орієнтуватися у світі людей (рідні, близькі, знайомі, незнайомі люди, люди різної статі, віку, роду занять та ін.), здатність розуміти іншого, його потреби, особливості поведінки, вміння поважати людей, допомагати їм, турбуватися про них, обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності.

Гуманізм педагогічного процесу заснований передусім на принципі гуманістичної спрямованості, поваги до виняткової своєрідності кожної дитини та її сім’ї, толерантного відношення до культурної самобутності, ціннісних, світоглядних, фізичних, освітніх та інших відмінностей. Додержання даного принципу сприяє збереженню та підтримці особливостей індивідуальної та сімейної культури, носієм якої є дошкільник.

К. Крутий розглядає принцип гуманізації як принцип соціального захис-

ту підростаючої людини, як принцип «олюднення» взаємовідносин дитини з ровесниками, дорослими, іншими словами, коли педагогічний процес будується на визнанні своєрідності, унікальності, особливої ролі дошкільного дитинства у становленні особистості.

Отже, суть принципу гуманістичної спрямованості полягає в переорієнтації стилю взаємодії вихователя з дошкільниками від суб’єкт-об’єктних відносин до суб’єкт-суб’єктних і перебудові фронтально-дисциплінарної освітньої моделі в індивідуально-центровану.

Взаємодія педагога і дитини гуманістичного спрямування ґрунтується на принципах позитивної мотивації, сприятливого емоційного клімату, атмосфері довіри і доброзичливості, які регулюють, перш за все, комунікативний бік навчально-виховного процесу, характер взаємин в системі педагог – предметна діяльність – дитина, потребують ділової співпраці та співтворчості педагога і дитини.

Спрямованість педагогічного процесу на формування гуманних почуттів і відносин сприяє поступовому усвідомленню дитиною особистісної значущості вчинків, відповідних моральним нормам, а мотивом, спонукаючим до них, стає прагнення виявити до однолітка, що відчуває емоційний дискомфорт, співчуття, чуйність, доброзичливість.

Отже, сучасний підхід до формування гуманних стосунків повинен полягати в можливості цілісного розвитку дитини у світі людей та відповідати

сучасній меті виховання – створенню сприятливих умов для розвитку особистості дитини, для її самореалізації.

Список використаних джерел

1. Берека В. Є. Вітчизняні гуманістичні джерела морального виховання / В. Є. Берека // Дошкільна освіта. / В. Є. Берека – 2004. – № 5. – С. 4-7.
2. Воспитание гуманных чувств у детей / Под ред. Л. Н. Прокопиенко, В. К. Котырло. – К.: Рад. шк., 1987. – 174 с.
3. Кононко О. Душевність, людяність, щирість / О. Кононко // Дошкільне виховання. – 1996. – № 4. – С. 8-9.
4. Лаврентьева Г. П. Культура общения дошкольников / Г. П. Лаврентьева. – К. : Рад. шк., 1988. – 128 с.
5. Макаренко А. С. Книга для родителей / А. С. Макаренко. – М. : Педагогика, 1988. – 301 с.
6. Островская Л. Ф. Беседы с родителями о нравственном воспитании дошкольника / Л. Ф. Островская. – М.: Просвещение. – 1987. – 93 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Канарова О. В.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Шабалдіна А. Ю.

студентка II курсу магістратури спеціальності «Дошкільна освіта»
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Ключові слова: творчість, творча діяльність, творчі здібності, дитина, розвиток.

Реформування дошкільної освіти потребує розв'язання безлічі проблем, серед яких виняткове місце належить проблемі формування творчої особистості.

Проблемі розвитку людських здібностей завжди надавали величезного значення. Проте в минулому у людей не з'являлося виняткової потреби у розвитку творчості. Таланти виникали самі собою, стихійно породжували унікальні твори літератури та мистецтва, робили наукові відкриття, винаходи, які забезпечували задоволення потреб культури суспільства, яка розвивалася.

На сьогоднішній день ситуація зовсім інакша. Науково-технічний прогрес сприяє урізноманітненню та ускладненню життя. Воно потребує від особистості не стандартних, звичних для всіх дій, а рухливості, гнучкого мислення, швидкого пристосування до нових умов, творчого підходу до розв'язання різноманітних проблем.

Якщо звернути увагу на той факт, що практично в кожній професії частка розумової праці збільшується, а вся значна частина виконавчої діяльності відводиться машинам, то безсумнівно творчі здібності особистості потрібно признати частиною її інтелекту а завдання розвитку – одним з першорядних завдань у вихованні сучасної особистості.

Всі культурні цінності, що накопило суспільство – це результат творчої діяльності людей, а від творчого потенціалу підрастаючого покоління буде залежати майбутнє людського суспільства.

Зміст, який закладений в поняття творчі здібності, визначає особливості аналізу проблем їх розвитку. Нерідко у щоденній свідомості творчі здібності прирівнюють зі здібностями до різноманітних видів художньої діяльності, складання віршів, написання музики тощо. Проте творчі здібності цим не обмежуються. Це поняття пов'язане з

поняттям “творчість”, “творча діяльність”. Під творчою діяльністю ми розуміємо таку діяльність особистості, результатом якої є створення чогось нового – предмету навколишнього світу чи побудови мислення, яке забезпечує нові знання про світ, чи переживання, які відображають нове ставлення до дійсності [4, с. 11].

Творчі здібності визначають як індивідуальні особливості, якості особистості, які впливають на її успішність під час виконання різноманітної творчої діяльності. Саме тому частка творчості може бути присутньою у будь-якій людській діяльності. У всьому розвиненому світі наявний дуже великий інтерес до проблеми розкриття механізмів творчості.

Становлення цілісної, гармонійно і творчо розвиненої особистості не є можливим без виховання естетично освічених людей, які розуміють і цінують мистецтво, без виявлення у дітей творчого початку.

На сьогоднішній день Україна знаходиться на шляху становлення, тому і вимагає освічених громадян, творчих особистостей, які спроможні знайти креативний підхід для вирішення різноманітних проблем. Саме тому навчальні заклади всіх рівнів ставлять перед собою дуже важливе завдання: сприяти тому, щоб кожна дитина в майбутньому стала не просто пасивним членом суспільства, а інтелектуальною, ініціативною, творчою, суспільно корисною особистістю.

Базовий компонент дошкільної освіти, а саме зміст освітньої лінії “Ди-

тина у світі культури” передбачає формування в дітей почуття краси в різних її проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини, розвиток потреби в реалізації власних творчих здібностей [1, с. 6].

Природа виникнення та розвитку дитячої творчості вже протягом декількох десятиліть є предметом досліджень багатьох учених. Наукою доведено, що саме дошкільний вік – чутливий період розвитку творчості.

Творчість є однією з найзмістовніших форм психічної активності, яку розглядають як універсальну здібність, що може забезпечити успішність багатоманітної діяльності старших дошкільників.

Творча дитина, творча особистість є результатом всього способу життя дошкільника, результатом спілкування та взаємної діяльності з дорослими, наслідок його особистої активності та творчих дій. Саме тому одним із першорядних напрямів діяльності дошкільного навчального закладу є створення єдиної скоординованої системи з виявлення, розвитку, сприяння та стимулювання творчо обдарованих дітей.

Проблемою творчих здібностей дітей займалися вчені Л. Виготський, І. Лернер, С. Сисоєва, Б. Теплов, які стверджували, що майже кожному дитині можна навчити творчості, виховуючи у неї інтерес до знань.

Якщо творче мислення поєднати з високим рівнем творчої уяви, розумовими здібностями, розвинутою пам'ятю, точністю рухів, то саме цей перелік і буде складати структуру загальних здібностей, які сприяють розвиткові спеціальних, творчих здібностей. Таким чином, у всіх дітей із нормальним розумовим розвитком можна сформулювати риси творчої особистості.

Б. Теплов [6, с. 22] назвав творчу здібність здатністю до самовираження. Це природна здібність, яку можна розвивати. Творчість розвиває нахили дитини до свободи і відкриттів, до приглед і оригінального вираження.

Л. Горюнова зазначає, що творчість – це вища форма активності і самостійності в діяльності людини, яка включає елемент нового, передбачає оригінальну і високопродуктивну діяльність, здатність до вирішення проблемних ситуацій, продуктивну уяву у поєднанні з критичним відношенням до досягнутих результатів [3].

Видатний педагог В. Сухомлинський підкреслював: “Не можна позбавляти дітей радісного духовного життя. Воно повноцінне лише тоді, коли дитина живе в світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Без цього вона засушена квітка”. Він наголошував, коли дитина повторює те, що було вже створено іншими людьми, якщо це діяння – плід її власних розумових зусиль – вона творець, її розумова діяльність – творчість [5, с. 87].

Творчість дітей визначається не в об'єктивно новому кінцевому продукті, а в самостійному створенні дити-

ною системи власних взаємовідносин зі світом, у перетворенні навколишнього середовища і себе в цьому середовищі [2, с. 19].

Діти від природи є допитливим і сповнені бажанням вчитися. Для розвитку творчих здібностей кожної дитини потрібне правильне керівництво з боку вихователя. З цією метою вихователь повинен на кожному занятті використовувати творчі завдання. Вони повинні складати систему, яка буде здатна сформулювати і розвинути всю різноманітність інтелектуальної та творчої діяльності дітей.

Творчі здібності сприяють швидкому оволодінню знаннями та уміннями, їх засвоєнню й ефективному застосуванню на практиці. З цього слідує, що для розвитку творчих здібностей важливу роль відіграє розвиток психічних процесів таких як, пам'ять, увага, уява, швидка реакція, асоціативність, абстрактність мислення. За даними психологів саме ці якості є основою для розвитку творчих здібностей дошкільників.

Специфічність творчості дітей заключається в тому, що вона з'являється у співдружності з творчістю дорослих, і вона має бути мотивована. Психологи розглядають гру, як генетичну основу художньої творчості, в процесі якої природно утворюються ситуації, які збуджують творчу активність. В наслідок того, що будь-яка творчість дитини пов'язана з емоційним відгуком на явища життя – вона найбільше корисна на початковому етапі навчання, коли закладаються основи відношення до мистецтва.

Список використаних джерел

1. Бехтерев В.Н. Психика и жизнь [Электронный ресурс] / В.М. Бехтерев. – М., 2015. – 592 с.
2. Клименко В.В. Психологія творчості / В.В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
3. Копейкіна О. Розвивати творчу особистість / О. Копейкіна, О. Долінна, Р. Низковська // Дошкільне виховання. – 2003. – № 7. – С. 3–6.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1977. – 403 с.
5. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности / Н.И. Непомнящая. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 204 с.
6. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Учебное пособие / Л.Ф. Обухова. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 448 с.

ІННОВАЦІЇ У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ-ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

Ремзі Ірина Владленівна

кандидат педагогічних наук, доцент;

Аксьонов Володимир Володимирович

старший викладач,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Ключові слова: волейбол, система фізичного виховання, студенти, волейболісти.

Keywords: volleyball, system of physical education, students, volleyball players.

У системі фізичного виховання студентів велике місце належить волейболу. Волейбол включений як самостійний розділ у програму по фізичному вихованню в вищих навчальних закладах України. Крім того, масовий розвиток спорту серед студентської молоді є однією з важливих умов підвищення спортивної майстерності дорослих спортсменів [1]. Актуальність даної теми полягає в тому, що тільки вирішуючи специфічні завдання навчання гри у волейбол, застосовуючи спеціальні засоби і методи навчання з урахуванням вікових особливостей організму, можна досягти високих спортивних результатів у волейболі. Систематична підготовка волейболіста під керівництвом тренера або викладача фізичного виховання значно скорочує строк технічної підготовки гравця і успіх його значно вище [3]. Правильно організовані заняття волейболом є прекрасним засобом всебічного фізичного розвитку студентів, які сприяють рішенню важливих виховних завдань [4]. Пояснюється це великою емоцій-

ністю гри, а також нескладним устаткуванням: невелика площадка, м'яч та сітка на двох стійках. Однак, оволодіння технікою і тактикою гри у волейбол в досконалості – це процес складний і трудомісткий, він вимагає великих спільних зусиль тренера і спортсмена [2].

Мета нашого дослідження полягала у визначенні ефективних засобів і методів, впливаючих на удосконалення системи фізичного виховання студентів засобами волейболу.

Педагогічний експеримент був організований в рамках учбово-тренувального процесу протягом 7 місяців (з вересня 2017 р. по березень 2018 р.). В ньому приймали участь студенти 3-го курсу факультету фізичного виховання – експериментальна група та студенти факультету педагогічної освіти – контрольна група Харківської гуманітарно-педагогічної академії. Студентам контрольної і експериментальної груп були запропоновані наступні вправи: верхня передача м'яча двома руками над собою за 1 хвилину; нижня

передача м'яча двома руками за 30 секунд; подача з 10 разів.

В результаті проведеного дослідження було встановлено, що середній бал в експериментальній (Е) групі вище, ніж у контрольній (К) групі. Це свідчить про те, що студенти факультету фізичного виховання краще фізично підготовлені ніж студенти факультету педагогічної освіти. Також вплинула на результат різниця кількості годин – група Е – займалась 8 годин на тиждень, а група К – 4 години на тиждень. Слід відзначити, що така тенденція була зафіксована, як на попередньому, так і на заключному етапі нашого педагогічного дослідження. Порівняльний аналіз результатів попереднього і заключного педагогічного дослідження контрольної і експериментальної груп студентів свідчить про значне покращення фізичної рухової активності студентів. Показники з різних видів контрольного тестування значно покращились. В результаті аналізу показників фізичної підготовленості студентів відмічено за всіма здібностями підвищення в експериментальній та контрольній групах. Однією з особливостей проведених досліджень є той факт, що розроблені засоби, методи та форми організації фізичної підготовки не порушують закономірностей розвитку фізичних здібностей, а їх підвищують, що позитивно впливає на весь стан організму. Таким чином, після 7 місяців навчання технічним та тактичним прийомам гри у волейбол середній бал зріс. Особливо він виріс у студентів експерименталь-

ної групи. Це пов'язано з вирішенням специфічних завдань по навчанню гри у волейбол, застосовуваних нами засобів і методів навчання.

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Аналіз спеціальної літератури по даному питанню свідчить про те, що фізичні здібності – це невід'ємна частина у загальному розвитку студентів не тільки в фізичному плані, а й в духовному, моральному і естетичному.

2. Завдяки удосконаленню системи фізичного виховання студентів засобами волейболу розвиваємо всебічно розвинуту особистість.

3. Використовуючи специфічні засоби і методи навчання гри у волейбол, можна швидше досягти спортивного результату тому, що вони полегшують процес засвоєння технічних і тактичних прийомів гри.

4. Проводячи заняття з волейболу, тренер або викладач фізичного виховання, повинен урахувувати вікові особливості студентів та рівень їхньої фізичної підготовки.

5. Успіх студентів в оволодінні технікою і тактикою гри у волейбол багато в чому залежить від умілого вибору та застосування спеціальних вправ, одні з яких спрямовані на розвиток фізичних здібностей, необхідних для гри у волейбол, а інші сприяють більш швидкому і правильному оволодінню структурою технічного прийому.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку комплексів вправ для підвищення майстер-

ності та формування рухового уміння волейболістів. Проблема оптимізації тренувального процесу студентів-волейболістів потребує подальшого аналізу і дослідження.

Література

1. Барбара Л.В., Фергюсон Б.Ж. Волейбол. / Л.В. Барбара, Б.Ж. Фергюсон. – Москва: ТОВ «Видавництво АСТ», 2017. – 70 с.
2. Осколкова В.А., Сунгуров М.С. Волейбол. Навчальний посібник для початківців. / В.А. Осколкова, М.С. Сунгуров. – Москва: Фізкультура і спорт, 2015. – 230 с.
3. Прокошев А.В. Волейбол. / А.В. Прокошев. – Москва: Фізкультура і спорт, 2014. – 140 с.
4. Чехова О.С. Уроки волейболу. / О.С. Чехова. – Москва: Фізкультура і спорт, 2015. – 120 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ФУТБОЛІСТІВ

Ремзі Ірина Владленівна

кандидат педагогічних наук, доцент;

Аксьонов Дмитро Володимирович

викладач фізичного виховання,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Ключові слова: футбол, розвиток фізичних якостей, футболісти.

Keywords: football, development of physical qualities, footballplayers.

Сучасний рівень розвитку футболу пред'являє високі вимоги до фізичної підготовленості футболістів, однією зі сторін якої є розвиток фізичних якостей футболістів [2]. В процесі тренування у футболістів розвиваються складні і всілякі рухові навички. Характерна для футболу ациклічність вправ ускладнює ці навички і пред'являє особливо великі вимоги до органів чуття футболістів [1]. Виконання придбаних рухових навичок пов'язане зі швидким переміщенням м'яча і гравців на полі. У зв'язку з цим провідне місце у футболістів займає зорова аферентна система [3]. Одночасно відбувається безперервне формування і розвиток умовно-рефлекторних зв'язків між корою головного мозку, руховим апаратом і внутрішніми органами; значно розширюються функціональні можливості рухового апарату, нервової системи, вегетативних органів; удосконалюються координаційні і адаптаційні здібності [4].

Мета нашого дослідження полягала у з'ясуванні та експериментальному

обґрунтуванні впливу футболу на розвиток фізичних якостей футболістів.

Педагогічний експеримент був організований в рамках навчально-тренувального процесу футболістів ДЮСШ «Восток» м. Харкова протягом 6 місяців (з жовтня 2017 р. по березень 2018 р.). Програма педагогічного експерименту включала вивчення вихідного і кінцевого рівнів фізичної підготовленості футболістів, а потім їх порівняльний аналіз. Педагогічне тестування проводилося з метою оцінки рівня розвитку фізичних якостей за наступною програмою: біг 30 м; стрибок у довжину з місця; жонгливання м'ячем; біг 7х50 м; тест Купера; підтягування.

Зважаючи на те, що наш експеримент проходив з жовтня по березень, ми захопили перехідний і підготовчий періоди підготовки. Перше тестування ми провели у жовтні. З усієї групи ми брали максимальні, мінімальні показники та знаходили середні для підведення підсумків. За такою схемою ми працювали і на кінцевому етапі нашого дослідження у березні.

Аналіз результатів проведеного дослідження свідчить про те, що футболісти, які протягом 6 місяців систематично виконували фізичні вправи направлені на розвиток фізичних якостей, мають вищі кінцеві показники фізичного стану у порівнянні із своїми показниками на початку дослідження, а саме: середні показники бігу на 30 м покращали на 0,3 сек.; показники стрибка у довжину з місця збільшилися на 0,07 м; середні показники жонглювання м'ячем збільшилися на 6 р.; середні показники бігу 7х50 м покращали на 4,7 сек.; середні показники бігу за 12 хвилин покращали на 250 м; середні показники підтягування збільшилися на 3 р.

Результати проведеного дослідження свідчать про позитивний вплив футболу на розвиток фізичних якостей футболістів. Адже регулярні заняття цим видом спорту призводять до тенденції зростання показників тестів.

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Розвиток фізичних якостей футболістів в дитячому віці має велике значення. Адже закладене з малого супроводжуватиме протягом усього життя. Варто також знати, що деякі з якостей, таких як швидкість, спритність багато в чому залежать від послідовності та природних даних.

2. Вплив футболу на розвиток фізичних якостей величезний. Гравці, які

систематично використовують фізичні вправи, направлені на розвиток фізичних якостей, мають вищі показники фізичного стану у порівнянні із своїми показниками раніше.

3. Для подальших занять футболом дуже важливий розвиток фізичних якостей у дитинстві. Фундамент, закладений у юному віці, визначатиме на якому рівні гратимуть ваші вихованці. Тому тренерам-викладачам у ДЮСШ слід приділяти максимальну увагу розвитку фізичних якостей футболістів.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку комплексів вправ для розвитку швидкості, спритності, витривалості, сили і швидкісно-силових якостей. Проблема розвитку фізичних якостей футболістів потребує подальшого аналізу і дослідження.

Література

1. Герасименко А. П. Совершенствование основ технико-тактического мастерства футболистов / А. П. Герасименко. – Волгоград, ВГАФК, 2012. – 215 с.
2. Макаренко В.Т., Выжгин В.А. Управление физической подготовкой футболистов: метод. реком. / В. Т. Макаренко, В. А. Выжгин. – Москва, 2015. – 41 с.
3. Подготовка футболистов. / Под общ. ред. В. И. Козловского. – Москва: Физкультура и спорт, 2017. – 173 с.
4. Юный футболист. / Под ред. А. П. Лаптева, А. А. Сугилина: Учебное пособие для тренеров. – Москва: Физкультура и спорт, 2013. – 225 с.

ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: УМОВИ ТА КОМПОНЕНТИ

Перхун Леся Василівна

канд. пед.наук,

старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка,

м. Дрогобич, Україна

Ключові слова: дитина, виховання, взаємодія, готовність до шкільного навчання.

Реформування системи освіти ставить перед освітянами складні завдання, пов'язані з необхідністю переосмислити традиційні погляди на навчально-виховний процес і в такий спосіб розробити правила і практичні підходи до роботи у дошкільному закладі та у школі, які будуть здатні забезпечити ефективну освіту для всіх.

Сучасні дошкільні заклади та школи мали б створити таке поле діяльності дитини, де б її здібності й задатки розкрилися найповніше, шляхом творчого напруження, подолання труднощів, розв'язання проблем, пошуку оптимальних рішень. Ці положення знаходили відображення у наукових ідеях педагогів класиків та сучасників: «Тільки та діяльність дає щастя душі, зберігаючи її гідність, яка виходить з неї самої, з цього випливає, діяльність улюблена, діяльність вільна; а тому, скільки необхідно виховувати в душі прагнення до діяльності, стільки ж необхідно підвищувати в ній і прагнення до самостійності або свободи. Позаяк свобода виховується не відсут-

ністю утисків, а, навпаки, їх подоланням, досвідами насолоди свободою, яка відчувається лише в хвилину подолання утисків, – то очевидно, що чим більше зробить дитина таких дослідів, тим більше зміцніє та розвинеться у ній прагнення до свободи; чим більше труднощів подолає вона, тим більше полюбить свободу» [4, 39].

Головною умовою забезпечення наступності у вихованні і навчанні є спрямованість педагогічного процесу дитячого садка і школи на всебічний розвиток особистості дитини. З огляду на це необхідний зв'язок програм, методів і форм навчання в дитячому садку і початковій школі. Однак структура навчально-виховного процесу має свою специфіку в дитячому садку і школі. Тому спроби штучно перенести урок у дошкільний заклад або ігрові методи проведення занять у школу є непродуктивними. Водночас елементи навчальної діяльності, що формуються в процесі навчання на заняттях у дошкільних закладах, забезпечують успішність навчання в школі. А шкільне навчання

має забезпечити взаємозв'язок, розширення, поглиблення й удосконалення отриманих у дитячому садку знань, умінь і навичок [2, 5].

Однією із найважливіших умов успішності процесу становлення особистості у процесі підготовки її до школи є повноцінний розвиток. Розвиток – це процес удосконалення фізичних, духовних, психічних, моральних та інших сил особистості. Це та особистісна детермінанта, без якої не можна очікувати комфортного входження дитини у системне шкільне середовище.

Ключовими компонентами загальної (психологічної) готовності дитини до школи є:

1. Мотиваційна готовність до навчання. Виявляється у прагненні дитини бути школярем; у достатньо високому рівні пізнавальної діяльності і мислительних операцій; у володінні елементами навчальної діяльності; у певному рівні соціального розвитку. Все це забезпечує психологічні передумови включення дитини в колектив класу, свідомого, активного засвоєння навчального матеріалу, виконання різноманітних шкільних обов'язків. Свідченням мотиваційної готовності є наявність у дитини бажання йти до школи і вчитися, сформованість позиції майбутнього школяра. Якщо в дитини сформувалися адекватні уявлення про школу, вимоги до нової поведінки, вона не відчуватиме труднощів у прийнятті нової позиції, легко засвоюватиме норми і правила навчальної діяльності та поведінки в класі, взаємини з учителем і школярами.

2. Емоційно-вольова готовність до навчання в школі. Засвідчує здатність дитини регулювати свою поведінку в різноманітних ситуаціях спілкування і спільної навчальної діяльності, виявляється у самостійності, зосередженості, готовності й умінні здійснювати необхідні вольові зусилля. Вимоги до позиції школяра ставлять дитину перед необхідністю самостійно і відповідально виконувати навчальні обов'язки, бути організованою й дисциплінованою, вміти адекватно оцінювати свою роботу. Тому цей вид психологічної готовності називають морально-вольовою, оскільки вона пов'язана із сформованістю особистісної позиції дитини, з її здатністю до управління власною поведінкою. Йдеться про вміння дотримуватися правил, виконувати вимоги вихователя, гальмувати афективні імпульси, виявляти наполегливість у досягненні мети; вміння довести до кінця розпочату справу, навіть якщо вона не зовсім приваблива для дитини.

3. Розумова готовність дитини до навчання в школі. Виявляється у загальному рівні її розумового розвитку, володінні вміннями і навичками, які допоможуть вивчати передбачені програмою предмети. Загалом розумова готовність дитини до навчання у школі охоплює її загальну обізнаність з навколишнім світом, елементи світогляду; рівень розвитку пізнавальної діяльності і окремих пізнавальних процесів (мовлення, пам'яті, сприймання, мислення, уяви, уваги); передумови для формування навчальних умінь і загалом навчальної діяльності.

4. Психологічна готовність до спілкування та спільної діяльності. Це важливе новоутворення обумовлене зміною провідних типів діяльності, переходом від сюжетно-рольової гри до навчальної діяльності. Дитина, у якої не сформовані компоненти психологічної готовності до спілкування та спільної діяльності, відчуватиме такі типові труднощі у навчанні, як: незрозуміння позиції вчителя, невміння слухати товариша, узгоджувати спільні з класом дії, завищена самооцінка та ін. [3, 281].

Педагог у процесі підготовки дитини до школи повинен враховувати не лише відповідні (економічні, соціальні, політичні, полікультурні, глобалізаційні, євроінтеграційні, історичні, демографічні, територіальні та інші) детермінанти, але й уміти визначати домінуючі у них на певному етапі як життя окремої дитини, так і розвитку суспільства на певному етапі його розвитку. Динамізм сучасного життя накладає відбиток на розвиток освіти на всіх її етапах та зумовлює необхідність пристосування до нього і певної суспільної та особистісної рівноваги та гармонії. Наприклад, тотальне використання мережевих інформаційних технологій чи не у всіх видах діяльності людини не може бути не враховане в освіті, але їх широке використання у роботі з дошкільниками призводить до звикання, а часто й залежності, зужує поле сприймання оточення дитини-дошкільника, шкодить здоров'ю дитини, обмежує її рухову активність, не сприяє здоровому способу життя тощо. Часто у практиці дошкільної

освіти та родинного і сімейного виховання спостерігається тенденція захоплення Інтернетом, засобами масмедіа тощо. Практика доводить, що цілісне і гармонійне сприймання оточуючого світу дитиною відбувається у ранньому дитинстві і прямо залежить від кількості аналізаторів, які беруть участь у цьому процесі. Для повноцінного сприймання світу у дитини з раннього віку слід розвивати різноманітні відчуття, які у процесі її життя і особливо у час дошкільного дитинства та підготовки до школи мають особливо важливе значення коли формується готовність дитини до школи [1, 22].

Наявність внутрішнього зв'язку в змісті навчально-виховної роботи, методах педагогічного керівництва, формах організації діяльності у дитячому садку і молодших класах школи забезпечує цілісність процесу розвитку, навчання і виховання дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурова А., Долинна О., Низковська О. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі // Дошкільне виховання. – 2002. – № 11. – С. 18-24.
2. Голубенко В. Фахова майстерність педагога – ключовий чинник ефективності освітнього процесу в різновіковій групі / В. Голубенко // Дошкільня. UA. – 2016. – № 2(26) – С. 5.
3. Лук'янова С.В. Створення в дошкільному навчальному закладі розвивального середовища для оптимізації гармонійного розвитку дитини / С.В. Лук'янова // Таврійський вісник освіти. – 2012. – №2 (38) –С.274 – 286.
4. Струминский В.Я. Проблема воспитания в педагогической системе К. Д. Ушинского – М., 1953. – Т.1. – С. 36-42.

MOTIVATION OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Lomakina L.V.

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Ключові слова: вищі навчальні заклади, вивчення іноземної мови, особистісно-орієнтований підхід, мотивація, немовні спеціальності.

Keywords: higher educational establishments, foreign language learning, the person-oriented approach, motivation, non-linguistic specialties.

With integration of Ukraine into the general European higher education system, the motivation for learning and the importance of studying foreign languages have increased. As the requirements of society are being changed, the university course of teaching a foreign language needs to be rethought. The educational subject “Foreign Language” has become the basic element of modern education system and it turned into the means of achieving the professional realization of personality, especially for graduates of technical universities [1].

Teaching a foreign language is a complex and time-consuming process even in special language higher educational establishments, where compulsory entrance examinations are obligatory and selection and training of students with a high level of knowledge in all types of speech activity is conducted. In technical universities, a foreign language is considered to be an “easy” discipline for which there are no entrance examinations and, according to the curriculum, a minimum quantity of hours is distinguished. As a result, a considerable part of first-year students has a

low, and sometimes a “zero” level of foreign language skills. At the same time, there is a point of view that a graduate of a non-linguistic university should possess a foreign language in the same level, as a graduate of a special language university. Therefore, the main task of teaching a foreign language is the training of creatively thinking students, who can reason and argue their point of view and put the gained knowledge and skills into practice.

Modern studies on pedagogy and psychology put the effectiveness of learning in direct dependence on the motivation of learning. Among the main tasks facing each foreign language teacher, there is no other more important and at the same time more complex than the task of forming in students of positive and stable motivation which would encourage them to persistent, systematic educational work. This is especially important when learning a foreign language. Many studies show that students of non-linguistic specialties have low motivation of foreign language learning because a foreign language is a difficult subject, which requires a lot of efforts,

time and persistence. The conviction in the impossibility to overcome these obstacles, unbelief in their own efforts, and sometimes unwillingness to overcome certain difficulties, leads to a decrease of interest in a foreign language. Therefore, the main task that stands before a teacher is to reveal the creative potential of students, to find such didactic means that would awaken students' mental activity and interest in learning a foreign language. At the lessons it is important to create such conditions under which the students will have an interest and desire of learning a foreign language.

It should be noted that very often the main goal of learning a foreign language for many students is to get a credit, rather than obtaining the knowledge for their development and self-improvement. Therefore, it is necessary to stimulate the development of cognitive interest among the students. They have to realize why they need a foreign language, what is its practical importance for their future. Thus, when learning a foreign language, the motive must be in the first place, as it is the subject of need, its direct psychological manifestation. A necessity finds itself in concrete motives and it is realized in them. The motive is the answer to the question: what is needed to meet the needs? The motive is that psychological reality that induces and directs activity, gives it a personal sense. The motive belongs to the person who "applies" it to one or another activity. Moreover, motives form their own hierarchical system, which acts as one of the expressions of individual orientation.

It is necessary to stress that in foreign language teaching there are different approaches, different strategies and new advanced methods that can stimulate a steady cognitive interest to learning process. Recognition of the person-oriented approach as a new paradigm of education has led to changes in the formulation of goals, in content selection, in principles and technologies of foreign language teaching. The most important thing is to find a differentiated approach to the student, to take into account student's opportunities, tendencies and needs. Concerning the content of foreign language training it is necessary to apply problematic submission of the material. One of the important points is that the emphasis is placed not on the message of the final knowledge, but on the motivation of students to think, to independent information search, to independent conclusions and generalizations, as well as to "transfer to oneself", that is, the appeal to students' vital and speech experience. The student and the teacher in the process of learning all the time are put in a choice situation (texts, exercises and the sequence of work). It should also be noted that the person-oriented approach implies that, showing independence in the choice of one or another additional material, students go out of their needs and interests, and it gives a personal sense to their learning. This approach also involves the development of their reflection, the ability to see themselves "from outside", independently assess their opportunities and needs. The person-oriented approach allows introduc-

ing active forms of education in learning process, which will promote the development of creative abilities of students, thinking and ability to rebuild in the changing modern society. The emphasis is put on group and steam work, which “push” the frontal forms of work. The most appropriate teaching technology is teaching in cooperation, the method of

projects, the inclusion of such types of work that cause emotional relaxation of students.

References:

1. Особистісно-орієнтований підхід в навчанні іноземної мови у вищих навчальних закладах: Матеріали XIV Міжнародної наук.-практ. конф., 07-15 березня 2018 м. Перемишль, 2018,Т.3,.-84с